

MAAKODU

Eesti esimene aia-, suvila- ja majaomanike ajakiri • XXV aastakäik • august 2014

Uued
suvelilled

Suvikõrvits -

KAUNIS JA HÖRK KÖÖGIVILI

3 erilist aita

Eesti kaunimad aiad

ASTRONOOMI
TELESKOOBIGA
SUVEKODU

Sõprusest
sündinud sahver

KUIDAS TEHA PITSAAHJU?

hind 3.30 €

ISSN 0235-6899

9 770235 689028

Madrazzi

Lõõgastav lahendus unemuredele!

Edasimüüja:

internetikaubamaja
www.on24.ee

48

AUGUST 2014

KODU

- 6 Teleskoobi ja mantelkorstnaga maakodu
- 16 Loovusait Neitsijärvel
- 20 Magasiit kaitseb küla varandust
- 24 Lemmikasjade muuseumituba
- 28 Ühe ahju lugu
- 32 Sadulsepa pealtnäha roosiline põli
- 36 Puud lõhutud kirve abita

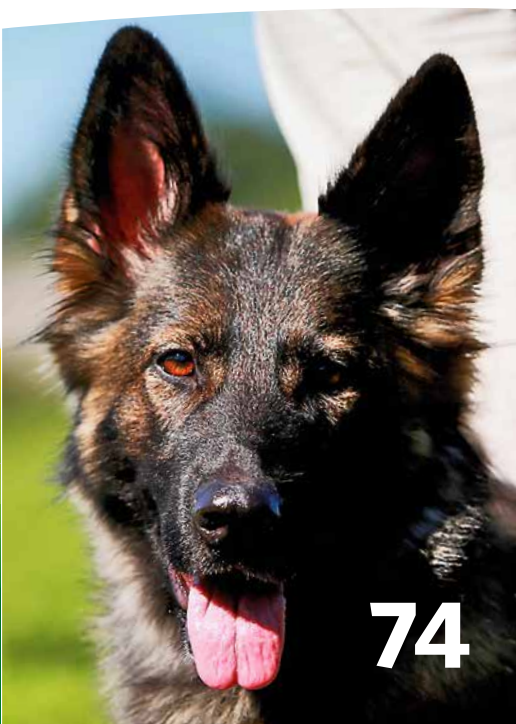
AED

- 40 Eesti kaunimad koduümbrused
- 48 Usaldusväärsed uustulnukad
- 52 Ilusad ja hõrgud suvikõrvitsad
- 56 Herbaarium – teadus ja ilu ühes

ELULAAD

- 60 Sõpruses särama löönud sahver
- 66 Suvikõrvitsad – suurepärased köögiviljad
- 72 Merikarpidesse mähitud mälestused
- 74 Merike, Käbi ja Tango – kirklik ja sportlik kolmik
- 80 Augusti üritused

72

74

6

40

70

LUGEJA KIRJUTAB

Lp Maakodu toimetajad

Palju-palju õnne! Olen Maakodu tellija 1989. aastast peale. 20 aastat oleme abikaasa korrastanud ja taastanud oma maakodu ikka teie nõuannete ja nippide järgi.

Marje Endla

Maakodul on oma nägu, ta ei kopeeri teisi ilmuvaid ajakirju. Ka kööginurk on tuntuvalt oma. Naudin iga numbrit! Aiasõbrana on mulle huvitav kõik taimede ja aedadega seonduv. Maakodu aiareiside muljed on erilisel põnev ja hariv lugemine. Õnnitlen ajakirja tegijaid 25. sünnipäeva puhul ning soovin jätkuvat edu ja leidmisõõmu!

Ira Noormets

Maakodu on ajakirjadest kõige kauem meie kodu külastanud. Väga meeldib huvitavate ja originaalsete ideede kasutamine oma kodus ja maal.

Anne Sinijärvi

Õnnesoovid!

Aitäh, et olete olemas! Jätkake samas vaimus!

Tänuolik lugeja Maire Nurk

Terve ajakiri meeldib väga, ainult ristsõna tähed võiksid tsipake suuremad olla! Aitäh!

Anne

Õnnitlen Eesti kauneima ajakirja tegijaid!

Olen tellija esimesest eksemplarist! Imetlen inimeste andekust oma kodu ehitamisel, kaunistamisel. Laske kõik fantaasial lennata!

Austusega Eili Lehes

Maakodu on üks õnnestunud ajakiri! Siin on kõik loetav ja uusi nippe leiab endalegi.

Maia Loit

Aitäh, Maakodu, ja edu teie toimetusele!

Täiuslik ajakiri, mille loen algusest lõpuni läbi. Nii meeldiv on tõdeda, kui palju on meil maal asiseid ja tublisid inimesi oma huvitavate ettevõtmistega. Kuna mul on endal suvekodu, siis meeldivad artiklid aiandusest. Kuulsuste roosisordid – super!

Maire

Tere!

Väga meeldiv, kasulik ja praktiline ajakiri. Teemad on nii head, olgu see aed, köök, isetegemise või kodu lugu. Teretulnud on lihtsad retseptid, odavad ja praktilised nipid.

Edu ja jõudu soovides Ülle Aas

Olete super!

Täna teid ja soovin palju-palju õnne! Minu meelest on teie ajakiri täiuslik, võite jätkata samamoodi edasi.

Lugupidamisega Sirje Vets

Sume ja saagirohke

Märkamatu ta ongi käes – august. Usutavasti ikka soe ja sume date öödega, ereda tähistaevaga. Augustis on veel aega suve nautida, kuid looduse küps ilu ja veidi tuhmuma hakkavad värvid häälestavad meid juba millegi lõppemisele.

Aiamaa on täis vilju ning hoolsa perenaise kelder hakkab tasapisi täituma kõige hea ja paremaga. Loodetavasti ei ole keldris (Andrus Kivirähki “Eesti matuses” kõlanud mõte) enam ületunamulluseid moose, mis sugugi sealt välja ei taha tulla ning mida igal aastal aina juurde ja juurde vaaritatatakse.

Augustis maal käies võib kuulda sellist monoloogi: võta ikka üks kõrvits ka! Saad teha salatiks või külmkambrisse ja nii hea on koogi sisse panna. Ja suvikõrvitsaid panen ka, mis ma nendega nii palju teen! Ma ei söö ju ära! Võta sibulaid ka, Peipsi sibul kasvas nagu mühin. Unustasin porgandid! Saad koos hernestega porgandeid teha. Võid ja koort ka sisse, viib keele alla! Jne. Kas tuleb tuttav ette?

Selles numbris püüame veidi lahata suvikõrvitsate hingeelu. Mis on kabatsokk, mida nimetame suvikõrvitsaks, mis on tsukiini ja mis rullkõrvits? Lisaks annab meie köögitoimetaja maitsevaid retsepte, mida neist tänuväärsetest köögiviljadest valmistada.

Peale suure saagikoristuse on august mõnes mõttes ka rahunemise aeg. Suvi tundub kuidagi kärsitu, sagimise ja inimeste siia-sinna rändamise aeg. Lugematu arv suveüritusi, kontserte, teemapäevi, laatasid jne. August tõmbab suvemelu otsad tasapisi kokku. Tõsi, mida päev edasi, seda nukramaks kisub. Et nüüd ta siis ongi varsti läbi – suur ja oodatud suvi. Teisalt, kui igav oleks elu ilma aastaegadeta, ilma kollaste maha kukkunud lehtedeta, ilma lumeta ja kevadveteta.

See suvi oli Maakodule juubelihõnguline ja eriliseks tegite selle just teie, head Maakodu lugejad. Toimetuse postkast on õnnitluskaarte täis! Täname südamest kõiki, kes meile oma head soovid saatsid. Need soojendavad südant ja annavad jõudu edaspidiseks. Lugesime huviga teie ideid ja ettepanekuid ning loodame ka tulevikus pakkuda ikka head ja kasulikku lugemist.

Nüüdsest saate Maakodu artikleid lugeda ka veebist, Eesti suurimast kodu- ja aiandusportaalist.

Maakodu.ee
Sinuga taas ja õues!

Kadri Tramm

Maakodu peatoimetaja

MAAKODU Toimetuse aadress:
Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Levi ja tellimine 680 4444, klienditugi@lehed.ee
Peatoimetaja Kadri Tramm
661 3370 kadri.tramm@maakodu.ee
Tegevtoimetaja Kristel Kirss
661 3373 kristel.kirss@maakodu.ee
Toimetajad
Kaja Kurg 661 3374 kaja.kurg@maakodu.ee
Jaan Mettik jaan.mettik@maakodu.ee
Jana Rand 661 3375 jana.rand@maakodu.ee

Keeletoimetaja Ene Leivak 661 3311
Korrektor Heli Saar 661 3372
Kujundaja Piret Väljataga
Reklaam Helen Lehismets 661 3312
helen.lehismets@lehed.ee, faks 669 8174

Väljaandja AS Eesti Ajalehed
Trükk AS Printall
Kaanefoto Sven Arbet

*Avasta oma
lemmikmuster*

CHARDONNAY - KUIIV VALGE

CABERNET SAUVIGNON - KUIIV PUNANE

GEWÜRZTRAMINER-SEMILLION - POOLKUIIV VALGE

CABERNET SAUVIGNON-CARMENERE - POOLKUIIV PUNANE

Santiago
de **Chile**
Huaso Collection

TÄHELEPANU! TEGEMIST ON ALKOHOOLIGA. ALKOHOL VÕIB KAHJUSTADA TEIE TERVIST.

Teleskoobi

ja mantelkorstnaga maakodu

Tekst **JANA RAND**, fotod **SVEN ARBET**

Sajandeid vana taluarhitektuur ja nüüdisaegne kosmoseuurimise tehnika mahuvad üheskoos sõbralikult astronoom ja ettevõtja Raivo Heina Saaremaa maakodusse.

Vana rehetare renoveeriti põhjalikult, kaeti uue voodri ja laastkatusega.

Kaigu talu Saaremaa loodenurgas on üks põline talukoht, mille ajalugu ulatub vähemalt paari sajandi taha. Korralik pikk rehielamu sügava katuse all ning õueala piiramas taluperele tarvilikke hooneid: ait, saun, õueköök ja kelder. Aeg näib olevat siin peatunud ning rahuja turvatunne tabab igaüht, kes põlistalu väravatest sisse astub.

Kui aga pilk kaugemale libistada, paistavad heinamaalt kaks kuplitega kaetud observatooriumi, tuulegeneraator ja päikesepaneelide

alus ning meenub taas, mis sajandis me päriselt elame.

Tundub, et talu tänapäevaseks ülesandeks ongi säilitada vana ja kodustada uut, mida moodne tehnoloogia pakub.

Uue aja märk on ka see, et talu põld enam pererahvale peatoidust ei anna ja loomigi ei peeta siin enam ammu. Raivo Heina pere on üks paljudest tuhandetest Eestimaal, kellel nii linna- kui maakodu. Maakodu justkui hingele ja linnakodu puhtalt praktilisest vajadusest. Linnakodus istub Raivo tõenäoliselt enamiku tööajast arvuti taga, et suunata oma investeerimis- ja

→ lk 8

Veesilm talu õuel meelitab ligi linde.

Kaigu talu observatooriumid.

Vana aida ajast puretud palgid on omaette vaatamisväärsus.

internetiäride tegevust, maakodus on tal aga rehalasse sisse seatud kena töötuba, kus saab näiteks puutööd teha. Aga eks suures majapidamises ole peremehekätt vaja nii toas kui õues.

“Hetkel on see nii, kuid mõte siia päriseks jääda ei tundu üldse võimatu. Ent asjadel tuleb lasta omasoodu areneda,” arvab Raivo Hein.

Raivo meenutab, et sobivat maakodu otsisid nad abikaasaga päris kaua. Umbes seitse aastat tagasi siia õuele astudes tundsid nad aga kohe, et on selle päris enda oma üles leidnud.

Vana ja uus koos

Nüüdseks on talu säästvalt ja maitsekalt renoveeritud ning talumajja nüüdisaegsed mugavused loodud, kuid rehielamu loomus on ikka alles jäänud.

Nagu vanastigi, koondub pere elu peamiselt suurde avatud kööki-elutuppa. Väarikat ajalugu meenutavad elutoa seinte suitsunud seinapalgid, mis on hoolega puhastatud ja ajahamba tehtud märkidega koos eksponeeritud. Rehielamule tehti laastkatus ning kõrge katusealune on välja ehitatud magamistubadeks.

Elamu paremas tiivas, mis traditsiooniliselt talu loomade ulualune, on Raivo töötuba. Siin saab peremees pühenduda ühele oma huvialadest ehk püüab vanadele esemetele uusi väljavaateid luua. Selle tõestuseks on kaks kena kirstu, mis ta üsna räbalas olukorras eest leidis, kuid tasapisi korda tegi.

Ta jutustab, et kirstude renoveerimine algas nende puhastamisest ja kahjustada saanud osade väljavahetamisest. Katkised lauad said asendatud, ussitanud kohad hingede ja luku juurest eemaldatud ning uued tapid vahele pandud. Rohkem aega läks kirstuga, mille metallosasid oli rooste kõvasti kahjustanud. Roostes metallosad olid eraldi sepa käes tegemises. Need puhastati roostest, tinutati üle ja hävinud osad asendati.

Hobiks vanad kirstud

Värvimisse läinud kirstu tuli enne kõvasti pahleldada ja lihvida, seejärel kandis ta värvi alla mitmekordse krundikihi ning kaks korda värvi. Kirstu sisemuse kattis tapeediga, mille liimis kliistri ja PVA seguga.

Teise kirstuga oli tööd napimalt, sest värvi oli vähem maha võtta. Pärast korralikku pesu parandas ta katkised lauad ja tapid, puhastas roostes metallosad, lihvis ja kattis kirstu antiikvahaga. Kirstu sisemuses oli säilinud veel veidi originaaltapeeti. Ka selle kattis ta tapeedikliistri ja PVA-liimi seguga, et tapeet edasi ei laguneks. Sellisel moel jääbki kirstu sisemus huvitavam ja säilinud on ka algupära.

Huvitaval kombel oli kirstu vana lukk veel üsna koostööaldis, see tuli vaid puhastada ja korda teha ning uus võti treida. “Tagavaravõtme peitsin metallplaadi taha tagumisele küljele, millele omakorda graveerisin kirstule antud nime DeLorean, mis viitab ajamasinale – aga seda see

kirst ju ka on –, ning ehitamise ja restaureerimise aastaarvud,” kirjutab Raivo oma blogis.

Aja puudutust on ehedalt tunda ka hoolega taastatud talu aidas, mille ukse kohalt leiame sisseõigatud aastaarvu 1883. Väljastpoolt on palgid kaetud muldvärviga, seest aga puhastatud ning õliga viimistletud. Madalast uksest sisse pugenud, tekitab aida avatud katuslagi ootamatult suure ruumi tunde. “Nagu vanasti, nii kasutame meiegi aita suvise magamistoana, põhiliselt külloõitnud sõprade majutamiseks,” selgitab Raivo.

Ka kunagisest suveköögist saunaks ümber ehitatud hoonel on vanust üle saja aasta. Sealt leiame uhke paekivist mantelkorstna, mis ilmselt ehitati lähedalasuva Pidula

mõisa samasuguse korstna eeskujul. Siinne Selgase

küla on ammust ajas

kuulus oma paekivi

ja kivitööd oska-

vate meistrite poo-

lest. Uhket pae-

kivitööd leiab

siin talus veelgi:

paeplaatidest on

laotud umbes

seitse meetri

sügavune kaev,

uue aja meistrid

on aga paekivi kasu-

tanud õueköögi ehitam-

iseks. Selle kahel küljel

oleva paekivimüüri sisse on

osavalt paigutatud suitsuahi, pliit

ja grillkamin.

Vanade hoonete ja põlispuude tekitatud rahu-likku rütmi elustavad talu õuel olevad veesilmad. Ümara kujuga tiik on piisavalt sügav, et seal kuumadel suvepäevadel supelda. Muidu tunnevad tiigis end mõnusalt mitusada kokre, kelle tööks on ühtlasi ka tiigi vohama kippuva taimestiku kontrolli all hoidmine.

Talu õuel olevast kiviktaimlast voolab läbi väike nire, mida hoiab ringluses kaevu pandud pump. Lisaks rahustavale vulinala tõmbab veenire ligi ka linde, kes siin joomas ja pesemas käivad.

Vana moega uus kelder

Ühe tubli talu juurde kuulub enamasti ka maakelder, ja seda on Kaigul raske mitte märgata. Ehkki muruga kaetud, torkab silma selle sissekäiku raamiv tore maakivimüür ning kena peenar õitsva murtudsüdame ja teiste talulilledega. “Algselt talus keldrit ei olnud, kuid vajadus selle järele läks aasta-aastalt suuremaks. Õunapuud kannavad päris korralikult, kartuleid kasvatame ise ning kõik see suvel kasvanu on ju vaja talveks kuhugi ladustada. Samuti võiks suvel suure kuumaga olla koht, kuhu jahedust otsima minna ning jooke jahedas hoida,” jutustab Raivo. Ta lisab, et tema maakoha eripärasid

“Graveerisin kirstule antud nime DeLorean, mis viitab ajamasinale – aga seda see kirst ju ka on,” ütleb Raivo.

Raivo Hein renoveeritud kirstudega.

Vana moega maakeldril on vanust vaid üks aasta.

arvestades otsustas ta sellel korral tellida kohale asjatundjad firmast Maakindlus, mille lahendused tundusid sümpaatsed.

Pärnumaal tegutsev ettevõtte tegeleb betoon-elementide tootmisega ja sellistest kaarekujulistest betoondetailidest kelder valmis ehitati. Betoonist kaartele käib alla vundament, kaared ise aga ühendatakse spetsiaalse tapisüsteemi abil. Keldri võib ehitada kui tahes pika, see sõltub paigaldatavate kaartide arvust.

Isolatsioonikihiks saab kasutada niiskuskindlat ning hea soojapidavusega vahtpolüstüreeni. Et keldris püsiks nii suure kuumaga kui krõbeda külmega enam-vähem ühtlane temperatuur ja hea niiskustasakaal, paigaldati keldrisse korralik ventilatsioon.

Ühtlasema temperatuuri hoidmiseks on keldrile vaja ehitada ka eesruum, et uksest liikudes sise- ja välisõhk kiiresti ei seguneks. Ruumid on seestpoolt kaetud lubikrohviga, sest lubi on niiskustasakaalu hoidmiseks parim materjal.

Lisaks üldisele ehitusele ladusid Maakindluse töömehed sissepääsu juurde ka maakivist müüri ning tegid haljastuse. Samuti paigaldasid nad tugevad ja ajastutruud ukse koos

MÕISTLIK VALIK

Küsi hinnapakumist
hästivarustatud ehitus-
kauplustest üle Eesti.

**Uus asbestivaba
eterniitkatuse on sel sügisel
kõige mõistlikum valik.**

**Nii kivi kui plekiga võrreldes on
kaasaegne eterniit soodsam,
keskkonnasäästlikum ja lihtsam
paigaldada.**

Küsi pakumist ja lisainfot oma katuse saamiseks: 610 7914 või www.eterniit.ee

Vana eterniitkatuse renoveerimine on lihtne

KOMMERTSARTIKKEL

Millise materjaliga oleks mõistlik vana eterniitkatust renoveerida? Tänapäeval on kõikides suuremates ehituskauplustes saadaval Eternit Balticu poolt toodetud asbestivaba kiudsementlaineplaat, ehk siis nn. kaasaegne eterniit. Kui 15 aastat tagasi suhtuti kaasaegsesse eterniiti veel umbusuga, siis nüüdseks on materjali populaarsus tohutult kasvanud ja suurem hulk inimesi juba teavad, et tegu on tervisele ohutu ning igati korraliku katusekattematerjaliga. Väike ülevaade kaasaegse eterniidi omadustest:

- Hingav materjal - eterniidi alla ei teki kondensatsioonivett
- Müravaba nii tuule kui ka vihmaga
- Lihtne paigaldada
- Ei roosteta, on tule- ja happekindel

Tänapäevane eterniit pole mõeldud ainult renoveerimiseks vaid ka uute katuste ehitamiseks. Kasutades kattematerjaliga samast materjalist lisadetaile näeb lõpplahendus välja esteetiline ja korrektne, ega jää alla kivi- või teraskatustele. Kaasaegset eterniiti on saadaval nii värvimata kui värvitud kujul.

Eestis müüakse Eternit Baltic katuseplaate neljas erinevas mõõdus ning seitsmes erinevas värvitoonis Eterniit on väheseid materjale, mis on ennast Eesti tingimustes pikaajaliselt tõestanud. Tänapäevase eterniidi koostekvaliteet on nõukogudeaegsest kindlasti kõrgem ning sellest lähtuvalt on pikem ka Eternit Balticu poolt pakutav eluiga, mis on 60-70 aastat. Kvaliteedi tõestuseks annab tootja materjalile 30 aastat garantiid. Nii vana katuse renoveerimisel kui ka uue paigaldamisel tasub teiste katusematerjalide kõrval kindlasti kaaluda ka kaasaegse eterniidi paigaldamist. Tegemist on kvaliteetse katusekattematerjaliga ning värvitud eterniit koos lisatarvikutega näeb lõpplahendusena vägagi esteetiline välja.

Rohkem infot: eterniit.ee

ehtsate sepistatud panustega. Nüüd vajab kelder veel riuleid-hoiupaiku, ja suvisele moosivarule on koht olemas.

Taeva puudutus

Observatooriumid ja tuulegeneraator paistavad talu peremehe Raivo Heina teise korruse rõdult kenasti kätte ning on ilmselt päeva alustades esimene ja magama heites viimane vaade. Akna all kasvab ka võimas saarepuu, mille külge kinnitatud astmelauad kaovad lehestiku vahele ja püriksid justkui taevasse. Raivo Hein tunnistab, et taevas on teda poisipõlvest peale tõmmanud ning kosmose vaatlemist ja pildistamist ei saa enam pelgalt harrastuseks nimetada.

Eesti astronoomide ja astronoomiahuviliste seas on Raivo Hein tuntud nimi ning tema tehtud galaktikafotodest on kokku pandud kaunis raamat "Taeva puudutus". Raivo tunnistab oma blogis, et taevas on teda tööpoolest puudutanud. Tema sõnul on galaktikate pildistamine üsna sarnane maapealse loodusfotograafiaga. Mõni pildistab linde, mõni loomi, kuid Raivot huvitavad galaktikad ja nende ümber toimuvad protsessid: "Ma teen pilte pigem ilu pärast. Kuid kosmost jälgides tunnetad oma väiksust ja imestad, kui hämmastav on see, mis seal üleval toimub."

Lummas tähistaevas

Meie valgete suveööde aegu pole observatooriumis suurt midagi teha ja hinnalised teleskoobid on hoolega sisse pakitud, et need asjatult ei tõlmuks. Raivo selgitab, et parim aeg taeva vaatlemiseks algab augustis ning kestab novembrini. Siis on meil valdavad kõrgrõhkkonnad, ilm soe ja pilvigi on kõige vähem.

Kui mainida, et observatooriumi kupli all on 17tolline teleskoop, ei oska tavainimene sellest midagi arvata, kuid asjatundjad ütlevad, et see on praegu Eesti üks parimaid, millesarnasega töötavad ka Tõravere täheteadlased.

Asjasse mittepühendanuil on ehk huvitav teada sedagi, et tänapäeva hobiastronoom enam ööde kaupa teleskoobi taga istuma ei peagi. Pildistamine käib teleskoobi külge ühendatud kaameraga, mida juhib arvuti. Praegu on arvutid ja programmid juba nii head ning täiuslikud, et kui programm mis tahes paigast käivitada, teevad nad ise observatooriumi kupli lahti, pööravad teleskoobi õigesse suunda, leiavad õiged objektid, pildistavad kõik vajaliku üles, laevad arvutisse, ja hommikuks, kui astronoom üles ärkab, on pildid juba valmis. Kui aga pilved juhtuvad pildistamise ajal taevasse tulema, lülitab arvuti teleskoobi välja ja selginemise puhul tuleb kõik

→ lk 14

↑ Suvel on õuekõök majapidamises väga tähtis koht.

← Sauna eesruumis asub vana paekivist mantelkorsten.

Muudame katused ja fassaadid elavaks!

Kuuldes sõna „plekk-katus“ tekib paljudel esmane emotsioon tsiingitud sileplekist katusekattest. Tegelikult paigaldati Eestis juba aastal 1991 esimene värvkattega plekist katus, mis oli eelnevalt tööstuslikult värvitud plekist.

See katus on siiani alles ja täidab oma otstarvet ning ei vaja mingit värvimist. Sellest ajast alates on Eesti plekk-katuse tootjad pakkunud ligi 25 erinevat värvitooni katusekatteid erinevates profiilides, kuid värvivalik on jäänud samaks pikkadeks aastateks. Enim populaarsust on võitnud Eesti katuseostjate hulgas just tumedad toonid – esmalt tumepruun, aga väga levinud ka tumehallid ja tumerohelised toonid, ning klassikaline punane. Kuigi plekk-katusetootjad pakuvad katusematerjalidest kõige laiemat värvigammat, tuleb siiski tõdeda, et värvivalik on jäänud kõik need aastad samaks ja valik ei ole palju laienenud. Tootjatel on pakkuda läikivamaid ja vähem läikivamaid katteid, lausa matte tooteid, seega on majoomanikud kindlasti leidnud omale sobiva. Kuid ka selles vallas on uudiseid. Eesti turule on tulnud ja tulemas veelgi tooteid, mis muudavad ka plekk-katused elavamaks. Kokkuvõtlikult võib sellised tooted liigitada trükitehnoloogia ja tavapärase pinnakattega katmise sümbioosiks ehk nüüdsest dikteerib katusekatte väljanägemist fantaasia. Need on Printech tehnoloogia-ga kaetud metallist katusekatted.

Mis on Printech tehnoloogia?

Pinnakate kantakse tsiingitud terasele offset-printimise meetodil, mis jääb omakorda tuntud pinnakatete alla (peamiselt kasutatakse polüester pinnakatet) ja annab toodetele ilmastikukindluse ja garantii. Tegemist ei ole pealekleebitava kattega ja just see asjaolu annabki aastakümneid kestva kauni tulemuse. Printech tehnoloogia on kasutusel ka muudes valdkondades, kuid katusekatete jaoks kasutatava tehnoloogia on Eestisse (aga ka Baltikumi ja Skandinaaviasse) toonud ja toomas innovaatilised Lõuna-Korea ettevõtted. Katusekatteid Printech materjalidest profileerivad Eesti ettevõtted. **Seega on Printech kattega võimalik tellida kõiki Eestis tuntud teraskatuste profiile nagu kiviprofiil ja erinevaid lainelisi ja trapetsprofiile, aga kasutada ka sileplekina või painutatud toodetena näiteks interjööri.** Leedus on väga populaarne korstende katmine paekivimustriga plekiga. Eestis hinnatakse rohkem naturaalseid materjale ja seetõttu on „vooderplasti“ ajastu Eestis ajalugu ja Eesti tootjad keskendunud rohkem metalsete mustrite tutvustamisele.

Ka kuur või kõrvalhoone ei pea olema igav

Eesti tootjad on laoseisu esialgu võtnud 5 erinevat tooni tutvustamiseks Printech tooteid, kuid Lõuna-Korea toorainetootja valikus on sadu erinevaid toone. Nende viie tooni hulgas on näiteks kivimustriga katusekatteks ideaalselt sobiv punakaspruun **Terracota**, seinaplekkideks on valikuks hõbedane, kuid äratuntavalt eksklusiivsem **Nedzink**, samuti vasekarva Korten või titaantsinki meenutav **Rzinc**.

Ekspansiivne, kuid taskukohane. Kuidas see on võimalik?

Kui tavapäraselt ollakse selliste eksklusiivsete materjalide korral valmis kallimaks hinnatsemeks, siis ka siin on häid uudiseid – **Printech tooted**, mida täna Eestis pakutakse, **jäävad enamlevinud polüester ja PUR pinnakatete hinnaklassi keskele, olles seega igati taskukohased**. Arvestades, et profiilpleki enda hind on kogu katusevahetuse projektist vaid murdosa, ei muutu hind kindlasti määravaks.

Tehnilised andmed

Printech tooteid pakutakse Eestis 0,45mm..0,50mm paksuse plekina. Pinnakatte omadused on analoogsed Eestis suurimat turuosa omava polüesterkattega. Pinnakatte garantii (NB! garantii ei ole eluiga) 10 aastat. Pinnakatte paksus plekil on 35 mikronit (tavapolüestril 25..27 mikronit). Viie eelpooltoodud värvitooni hulgast profileeritakse õiges mõõdus katusetooted valmis umbes nädala jooksul.

Printech toodete müüja, tootja ja paigaldaja Eestis on AS Toode.

Erki Loigom, AS Toode müügijuht

Loe lisa: www.toode.ee/printech

Kõrvalhooned ja aiadki võivad olla nägusad, kui need on kenasti viimistletud.

Fotod: AS Toode

Aita kasutatakse nagu vanastigi – suvise magamispaigana.

otsast peale uuesti seadistada. See on üks põhjus, miks Raivo ise ka siiski üsna tihti observatooriumis teleskoobi kõrval istub, et vajadusel kõik uuesti käivitada.

Ilmselt olulisem sellest on aga tähtede lummus, mis astronoomi voodi asemel observatooriumisse veab. Raivo arvates on amatöörastronoomide elu sarnaselt inimese eluga jagatud etappidesse. “Algul tunned tähistaeva vastu huvi, õpid selgeks tähtkujud, siis ostad teleskoobi, seejärel suurema ja siis hakkad vaikselt pildistama. Tahaks järjest paremat ja see lõpeb teaduse tegemisega. Ning sellel teel ma olen. Mina olen selles pildistamise faasis, ja nüüd on kaks võimalust, et kas hakkad jälle silmaga vaatama või siis hoopiski teadust tegema, sest see asi mind tõsiselt huvitab,” on Raivo oma tulevikuplaanidest kirjutanud.

Maakodus Saaremaal tajus Raivo ka eriti selgelt, kui võrd erinev on taevalaotus linna ja maa kohal. Öises linnataevas näeb vaid suuremaid tähti ja kuud, ning kui võrdlus arvudesse panna, on valgusreostus Tallinnas sada korda suurem kui näiteks Saaremaal. See on astronoomile juba päris tõsine põhjus maainimeseks hakata. ✨

Loodus raviks

ONYCOR

Kas teie varba- või sõrmeküüs on traumast kahjustatud? Kas soovite ergutada küünte kasvu või soodustada tallanaha elastsust?

Onycor sisaldab tõmmiseid järgmistest looduslikest komponentidest: agaav, sirel, pune, valge sinep, Cayenne'i pipar, kadakas, lisaks taruvaik ja etüülalkohol.

Küünekahjustuste ja/või -kasvu kiirendamiseks tilgutage mõned tilgad küüne alla ja vallile. Liigsarvestunud tallanaha pehmenamiseks või jalanaha hoolduseks hõõruge jalanahale piisav kogus 2–3 minuti jooksul pärast jalgade pesemist ja kuivatamist.

KLUX

Kas teid vaevavad mao ülehappesusest tingitud probleemid ja kõrvetised? Või olete oma kõhu liiga täis süüdnud? Ehk on stress tekitanud seedehäireid?

Klux koosneb looduslikest preparaadidest: lagrits, kardemon, ingver, samuti glütseriin, etüülalkoholi sisaldus kuni 18%.

Manustage 2 korda päevas enne sööki 40 tilka puhtalt või lahustatult 50 ml leiges (toasoojas) vees. Ennetamaks söögitoru limaskesta kahjustuste tekkimist, on soovitatav mao ja söögitoru hoolduskuuride tegemine 1–2 korda aastas ühe kuu vältel. Sobib kasutamiseks koos ravimitega. Ei soovitata kasutada raseduse ja imetamise ajal. Sapikivide kahtluse korral kasutada ettevaatusega.

PAPS-20

Kas tunnete, et olete oma lihastele või liigestele liiga teinud? Või häirivad teid nahamarrastused ja -kriimustused? Ehk on teid hammustanud mõni putukas?

Paps-20 koosneb looduslikest preparaadidest: agaav, sirel, taruvaik ning etüülalkohol. Ülitundlikkuse korral üksikkomponentide suhtes tuleb pidada nõu arstiga.

Kandke PAPS-20 õhukese kihina vastavale kehapiirkonnale kuiva naha peale, soovitatavalt 3–4 korda päevas.

PROPOLISE EKSTRAKT

Kas teid on hammustanud mõni putukas? Kas teie organism on nõrgestunud ja vajab puhastust?

Propolise ekstrakt sisaldab 10% propolist (taruvaiku). Propolis sisaldab erinevaid looduslikke ühendeid, sealhulgas bioflavonoide ja flavoone. Bioflavonoidid on taimse päritoluga polüfenoolsed ühendid, mis juba väga väikestes kontsentratsioonides võivad hävitada mitmesuguseid kahjulikke mikroorganisme. Välistõhusalt kasutatakse Propolise ekstrakti antiseptilise vahendina, seepidiseid organismi tugevdamiseks ja puhastamiseks. Propolise ekstrakt toimib antiseptikuna ja aitab desinfitseerida nahka kriimustuste, haavade ja põletuste korral. Propolist ehk taruvaiku on kasutatud rahvameditsiinis loodusliku antibiootikumina.

Manustamisel lahustage 1 ml ekstrakti 20 ml vees, vajaduse korral tarvitage 2–3 korda päevas, enne sööki. Päeva ei soovitata manustada üle 50 ml. Toidulisand ei ole mitmekesise toitumise asendaja. Enne tarvitamist loksutada. Suukaudselt tohib Propolise ekstrakti kasutada ainult lahjendatult. Veega lahjendamisel muutub vedelik piimjasvalgeks. Kasutajatel, kellel on ülitundlikkus üksikkomponentide suhtes, oleks enne kasutamist soovitatav konsulteerida arstiga. Ei soovitata kasutada raseduse ja imetamise ajal. Sobib kasutamiseks koos ravimitega.

Lisainfo: www.massuno.ee

Küsi Massuno loodustooteid apteekidest. Apteeker annab ka teavet, millises apteegis toodet parajasti saadaval on.

Loovusait - kunagine viljaait Mõnistes.

Loovusait Neitsijärvel

Tekst **Helju Koger**, fotod **Sven Arbet**

Põlvamaal asuva Neitsijärve koolitustalu moto "Kui viga näed laita, tule AITA" on nipiga. Nimelt korraldab Indrek Maripuu koolitusi aidas - Loovusaidas.

Tollal Tallinna lähistel ridaelamuboksis elanud kahe lapsega pere, Liina ja Indrek Maripuu, tundis neli aastat tagasi vajadust ellu muutust tuua. Indrek oli juba üheksa aastat koolitusi korraldanud. Muutust taheti nii firma töö- kui ka pere elukorralduses. Ja siis sähvataski mõte: kui koliks kõige täiega maale.

Indreku juured on Hiiumaal, Lii-
nal aga Saaremaal. Et mitte üht paika
teisele eelistada, jäeti saared mängust

välja ning leiti, et suuremaid võimalusi pakuks siiski Mandri-Eesti.

Kinnisvarakuulutusi uurides hakkas silma vana palkait Võrumaal Mõnistes. Plaane joonistades tundus, et seal on ruumi nii koolitusi korraldada kui ka osalejaid majutada. Nüüd ajab see mõte neid endidki naerma – maal peab ikka ruumi lähedalt olema.

Ait osteti kähku ära, aga maad, kuhu see püsti panna, veel polnud. "Kohti vaatasime üle teisigi, aga Neit-

Kui koolitusteks oli ruumi juurde vaja, osteti lisaks teinegi palkhoone.

Liina ja Indrek Maripuu tütarde Heike Marini ja Elerin Miaga.

sijärve oli esimene valik,” meenutab Indrek elupaiga otsinguid. “Ja kui lapsed nägid õues kitsi jalutamas, oli asi otsustatud.”

Elumaja oli ka õnneks suhteliselt heas korras. Pealegi on kaunis paik ilusa nimega – Neitsijärve talu Uibujärve külas. Kunagises viljaaidas olid veel salvedki sees. Tõrvapapiga soojustatud otsaseina palgid osutusid mädaks ning vajasisd väljavahetamist. Endine peremees oli juba müüdnud aidas veel mõne kuu lambaid pidanud. Vana põrandat puhastama ei hakatud, äkki jääb sõnnikuhais alles. Lisaks põrandale oli ka uut katust vaja. “Ega see vana ait nii odavalt kätte tulnudki, kui esialgu lootsime,” nendib Indrek.

Ait pandi uuesti kokku

Kui ait Mõnistes lahti võeti, nummerdati kõik palgid ära, nii et kokkupanek ei olnud keeruline. Ait toetub suurtele maakividele. Nõnda oli ka vanasti tavaks, et ruum kuivana püsiks. Laka järele enam vajadust polnud, seepärast jäeti laelauad tagasi panemata – nüüd on ruumis avarust ja kõrgust. Katus ja seinad soojustati hoolega, laudade vahele topiti lambavill, nii et kerget lambalõhna võib ruumis teine-

kord tundagi. Lähedalt saekaatrist leiti põranda tarvis praaklaudu, mis jätvad kohati vana põranda mulje. Ruumi kütab raketahi, mis annab sooja ka savist lesole. Kõik, kes seal maganud, ei jõua mõnusat kohta ära kiita.

Lakaluugi asemele pandi aken, ka vahetatud palkidega otsasein sai kaks akent, muidu oleks ruum liiga pime. Hallidele tahutud palkidele pakub kontrasti tuttuus laastkatus. Mõlemad uksed on vanad, käepidemeiks jändrikud oksad. Vana lukk töötab tõrgeteta ning selle suurt võtit juba ära kaotada ei õnnestu.

Aida välisseinale on nõoriga kinnitatud kivi ja selle juures juhatus, kuidas kivi jälgides ilma ennustada. “Leidsin midagi seesugust internetist,” avab Indrek humoorika ilmajaama tagamaad.

Aida ulualla on koondatud endis-aegseid tarbeesemeid: puuraamiga saag, vankriratas, oherdi... Aidas seisab vana kruupink, mis siit tulevikus rajatavasse puidukotta rändab ja töökorda saab. Aida ees on kaks puitmööbliga istumiskohta.

Koolitusi korraldades sai peagi selgeks, et ruumi oleks juurde vaja. Praegu ei tule pikemad koolitused tal-

vel kõne alla, aga välja sõita soovitakse tihti just paariks päevaks.

Hammast hakati ihuma veel ühe aida peale ja varsti sobiv leitigi. Ühe katuse all oli koos mitu eri otstarbega aita nagu suuremates taludes kombeks. Paraku jõudis naaberküla mees ette.

Teine palkmaja seltsiks

Järgmine valik langes palktarele, mis kõrtsipidajale Võrus ülearuseks osutus. Kui nummerdatud palgid kohale jõudsid, lammutasid ehitajad talu lagunenud lauda, et hoone sinna püsti panna.

Aga ehitajad said magusa pakkumise Soomest ning töö Neitsijärvel jäi päevapealt pooleli. Väidetavalt Venemaalt Eestisse jõudnud tare pidi veel mitu korda kolima. Uued ehitajad viisid selle oma angaari Kauksis, panid kokku, et veenduda, millised palgid asendust vajavad. Ja siis tagasi Neitsijärvele.

Ümarpalkidest hoone seisab betoonpostidel, on aidast kõrgem, uuema moega ja suurte akendega. Uues kimmkatuses on ka kolm katuseakent. “Kutsusime seda tükk aega samuti aidaks, kuni plaanid paika said.

Lakaluugi asemele sai aken, aknad tehti ka aida otsaseina.

Nüüd on see meie kohvikumaja,” sele-
tab peremees.

Teine korrus on väljahitamisel, seal saab korraldada koolitusi või siis ööbida. Alla tuleb aga kööginur-
gaga kohvik, kus hakatakse koolitus-
tel osalejaid toitlustama. Liina arvab, siis on juba abilist vaja. Süüa teha talle meeldib, aga ainult köögikataks siiski hakata ei kavatse. Pigem keskendub koolitustele ja uute maitseelamuste katsetamisele.

Noor pere naudib maaelu

Soe tuleb majja soojusõhkpumba abil, kamina ees saab istuda elava tule pais-
tel. Hoone otsas on säilinud kuuri kar-
kass, mis kavatsetakse ära kasutada väliköögi ehitusel. See rändab hoovi teise otsa – aida kõrvale – ning karkassi praegusele asukohale tuleb sauna. Tule-
vasest kohvikust hakkab sauna viima uks.

Noore pere elu uus algus maal on Indrek Maripuu koolitusteemale vii-
dates samuti mõttemustrite murd-
mine.

“Lõpuni vale on väide, et maal jäädi kõigest ilma,” vaidlevad Liina ja Indrek vastu tuttavaile, kes arvavad, et elu maal on igav ja üksluine. Palju on

siiski sinust endast. Kuidas oma aega sisustada oskad ja mida väärtustad.

Kokkuleppel kinobussiga hakati mullu filme näitama. Metsakinno tuli inimesi isegi Tartust, teinekord kogunes ligi 30 vaatajat, ega rohkem mahukski. Muidugi ei tulnud ainult filmi pärast. See oli ühtlasi väljasõit loodusesse, filmivaatamisele järgnes mõnus olemine tee ja suupistetega ning vabas vormis arutelu. Koos kinobussiga korraldatakse suvel töötuba, kus lapsed saavad õppida multfilme tegema. Muidki õpitube on kavas. Ja isa Indrek ehitab lastele mängu-
väljakut.

Kasvama on pandud esimesed vil-
japuud ja marjapõõsad ning tasapisi arendatakse ka kas-
tipõllundust. Suurt aiamaad esialgu ei rajata, aga üht-teist kasvab kastides. Selle vastu tunneb eriti suurt huvi seits-
mene Elerin Mia, kes sügisel hakkab käima Johannese koo-
lis Rosmal nagu tema 12aas-
tane vend Martin Erik. Mõle-
mad lapsed on käinud ka Wal-
dorfi lasteaias. Pisut üle aasta vana Heike Marin sibab veel ema-isa sabas.

Tüdrukute ja Liinaga ümbruskon-
nas väikest retke tehes näitab noor perenaine niitmata maatumki, kus õige varsti puhkevad Eesti orhideed – lõhnavad ööviulid. Metsa alt leiab kevadest sügiseni marju: maasikaid ja mustikaid, siisamast kauni rabajärve äärest võib noppida jõhvikaid.

Sünnipäevapeo asemel kutsub pere tuttavaid-sõpru talgutele. Enamik tuleb tegusat päeva nautima rõõmsa meelega, kaasas kingitusena aedmaa-
sika- või lilletaimed. “Otsus maale kolida oli õige, mida näitab seegi, et lastele ei maksa linnakolimisest rää-
kidagi,” ütleb koolitajana kokkuvõtet tegema harjunud Indrek Maripuu. ✨

LOOVUSAIDA ILMAJAM

<p>VAATLUS märg kivi kuiv kivi vari maapinnal valge kivi ei näe kivi kiikuv kivi hüppav kivi kivi pole</p>	<p>SEISUND sadu ei saja päikesepaiste lumesadu udu tuul maavärin tornaado</p>
--	---

Humoorikas loovusaida
ilmajaam ennustustega mööda ei pane.

Murukatusega välikäimla ehk ökopeller.

külaskäik

Ilmet hakkab võtma tulevane kohvik.

Loovusaida kütab soojaks raketahi, mis soojendab ka mõnusat magamiskohta lesot.

FALU VAPEN

100% HINGAVAD FASSAADIVÄRVID

ORIGINALAAL MULDVÄRV

Ei vaja immutamist ega kruntimist

www.faluvapen.ee

Magasiait

kaitseb küla varandust

Vissuvere küla künkal troonib nägus punastest tellistest magasiait. Veski talus elava Juraku pere ettevõtlikkuseta oleks see hoone olnud kihunnik.

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Sven Arbet**

Lagunevad müürid ja vett läbi laskev katus võsas – seesugune oli magasiaida seisund hetkel, mil Veski talu pere võttis vastu otsuse kolhoosile kuulunud räämas magasiait korda teha. “Kui me Veski talu ehk endise valdaja endale ostsime, jäi lagunev ait meie maa- dele. Taotlesime selle kolhoosilt endale,” meenutab Liivi Jurak. “Eialgu mõtlesime, et müürid on hoonel head, teeme maja lihtsalt korda. Kui saime katuse peale, tegime uue elektriprojekti.”

Ajaloost on teada, et hoonel oli algul vaid üks suur uks. Nõukogude ajal ehitati aida otsaseina veel üks uks, et veoautod saaks viljaga sisse sõita. Renoveerimiste käigus tegi Veski talu pere magasiidale veel ühe küljeukse, et oleks kodutalust tülles lihtsam hoonesse pääseda.

Eialgu kasutati korrastatud aita oma pere suvisete suursündmuste tähistamiseks. Peagi aga saadi aru, et ait seisab liiga kaua ja palju tühjana. Liivi ütleb, et aida minevik, olevik ja ka tulevik on tema abikaasa Aivo südameasi. Kuna talu ümbritsev küla näitab hääbumise märke, tuli peremehel mõte luua magasiaita külamu-

külaskäik

seum. Väärrika minevikutähisena seisnud hoone puhul oli see plaan ainuõige.

Sageli on vana maja ehitamise aasta mõnesse kivisse raiutud, kuid sellel aidal on veidi teisiti. Veski talu peremees Aivo Jurak viib meid Soosaare magasiaida peaukse ette. Selle eesseinas on kaks tellist, millesse on kirjutatud toonase vallavanema, ehitusmeistri ning tööliste nimed ehk kõik, kes selle maja ehitusega seotud olid. “Hans Bergman, Hans Kahur, Jüri Martin, Jaan Sepp, Tõnis Korts, Andres Bergmann, Peet ja Jaan Vares, Jaan Tuur, Jaan Rebane ja Jaan Keerd,” loeb külamuuseumi asutaja Aivo meile nimesid ette.

Kõik meistrid kahel kivil

Aida peremees lisab, et osa nimesid on halvasti näha, nii võis mõni eesnimi valesi ette loetud saada. Üks, milles saab täiesti kindel olla, on ehitusaasta. Soosaare magasiaida kivisse on raiutud 1891.

Aivo selgitusel on läbi ajaloo magasiatadel ehk varaitadel olnud suur tähtsus mitte ainult

Eestis, vaid kogu Euroopas. Aida täitmine oli kogukonna kohustus. Idee sai alguse Peeter I ukaasist mõisnikele, kes pidid tagama vaestele toiduvilja, ja ikalduse korral talupoegadele seemneviljavarud. Mõisnikud panid kogumiskohustuse loomulikult talupoegadele. Esialgul koguti vilja mõisa või kiriku aitadesse. Aja möödudes ehitasid talupojad endale ise magasiidad.

Soosaare magasiida 1900. aastast säilinud aruande järgi oli sinne kohustuslik viljavaru 1009 setverti ehk tublisti üle tonni. Seesugune kogus määrati külas tookord elanud talupoegadest meeste arvu järgi, kes pidid sellise koguse vilja ühiselt kasutatavasse aita hoiule andma. Tegelikult nii suurt kogust kokku ei saadud.

Soosaare magasiida peremees pole vana maja mitte lihtsalt remontinud, vaid on ka magasiatade ajalugu uurinud. Meiega kohtumise ajalgi hoiab ta käes Aimur Joandi raamatut “Magasiit ja magasivili”, milles ka nende aidast väike lõiguke sees on. Raamatule viidates teatab mees, et esimesed Eesti magasiidad olevat asunud Saaremaal, aga need olid õlgkatusega palkidest taluai-

Pererahvas Liivi ja Aivo Jurak pole üksnes vana aita taastanud, vaid uurinud ka selle ajalugu. Aidaks eksponeeritakse vanu viljakülvamise ja -koristamise tööriistu.

→ lk 22

AIT KUI PÄÄSTERÖNGAS

Sõna "magasiit" tuleb araabiakeelsest sõnast *magasin*, mis tähendab varaaia, ladu ehk tänapäevases tähenduses kaubamaja või suurt kauplust. Eesti talurahva vajadus magasiitade järele kerkis üles Rootsi aja lõpul, kui Liivimaal anti korraldus tagada kogukonnale näljahäda ja ikalduse leevendamiseks viljavaru. Seesuguste viljaaitade tekkimine pani aluse kogukonna ühistegevusele. Ühistegevuse käigus koguti sinna viljatagavara, mida seal siis säilitati ja ikalduste ajal talupoegadele, sõja ajal ka sõjaväele jagati.

Magasiidast anti vilja laenuks välja – kas siis külvamiseks või toiduvalmistamiseks – kindlatel päevadel. Laenatud viljavaru tuli sügisel protsendiga tagastada.

Selleks et viljavarudega nii tegutseda saaks, pidi aidas olema piisavalt vilja. Neil, kes soovivad magasiitade ajaloost rohkem teada, tasub otsida Aimur Joandi raamatut "Magasiit ja magasivili", mille on välja andnud kirjastus Jänesmäe (2012).

dad. Sarnaseid kivist ehitisi, nagu Veski talu maadel on, hakati ehitama 1840ndatel. XX sajandi lõpupoole, kui elu muutus lihtsamaks, vähenes ka aitade kui viljahoidlate tähtsus.

Kolme lukuga varaaiait

Magasiidail on algupäraselt olnud ainult üks kolme lukuga uks. Vanasti hoiti viljavarusid nii kiivalt, et võtmed usaldati vaid kõige ausamate meeste kätte. Kõik kolm aidameest pidid ukse avamisel kohal olema.

Nüüd kaitseb tõhus lukusüsteem külamuuseumile annetatud vanaaja asju ja käsitööesemeid. Siin on päevinäinud viljakülvamise ja -koristamise, jahusöelumise, aga ka muid kunagi põlluharimisel vaja läinud tööriistu. Samuti on siin väiksemaid ja suuremaid riide- ning jahu-kirste.

Talvel ehitati aidale vahelagi ja nüüd käib heategevuslike annetuste toel ahju ehitus. Nende puudumise tõttu oli ait talvel külm ja niiske ning seda ei saanud kasutada.

Nii saab vana maakivihoone ruumi, kus vana ja väärikat käsitööd tutvustada ning teisigi näitusi korraldada. Külaelanike abiga on juba kokku saadud tore kollektsioon vanadest käterättidest, pitsidest ja tikanditest. Nende hulgas on ka peremehe ja perenaise enda vanaemade näputööd.

Uued tulevikuplaanid

Edaspidi soovib perenaine tegelda vaimse kultuuripärandi säilitamisega, maarahvakalendri tähtpäevade taaselustamisega, aga ka käsitöö- ja omatoodangu laatade korraldamisega. Liivi tahab lastele ja noortele pakkuda võimalust läbi teha ehk mängida heinategu. "Siis on hea selgitada, et miks ja kuidas tehti. Näiteks paljud ei tea sedagi, et meil olid heinasarrad, mujal olid -rõugud, -saadud ja -aunad," meenutab Liivi. "Lapsena vedasime tekid sarra alla ja mängisime seal kodu."

Suur aidamaja ja selle ümbrus on juba saanud kohalike inimeste meeliskohtumiskohaks. Möödunud suvel, Maakodu külaskäigu ajal, oli aita kaetud kohvilaud, mille ümber olid kogunenud muuseumiideed palavalt toetanud külaelanikud, kes tulid kokku, et suviseid plaane arutada.

Kohalikud naised jagavad meelsasti magasiidaga seotud lapsepõlvemeenutusi ja noorusajaseiku. Nende mudilasajal oli teeäärne kungas, mille otsas kõrgus suur aidahoone, kõige parem kelgutamiskoht. Just aida võlvkaarte alt saadi kelgule ja suuskadele eriti hea hoo sisse. "See oli meie lapsepõlves selle kandi kõige suurem mägi," märgib Liia Seppa. "Nõukaajal elas siin mitu peret sees. Olid isegi mustlaspered. Kõik kasutasid seda maja, aga keegi midagi hoone heaks ei teinud. See, mis Veski talu pere siinse hoone jaoks on ära teinud, väärrib elutööpreemiat!" ❀

www.moobliait.ee

MÖÖBLIAIT

Unikaalne
mööbel,
mis muudab
Sinu maakodu
tõeliselt
õdusaks!

MÖÖBLIKLASSIKA

SAUEL
Pärnasalu 34
E-R 10-19
L 10-16

PÄRNUS
Sillakeskus
Papiniidu 5
E-R 10-19, L 10-16

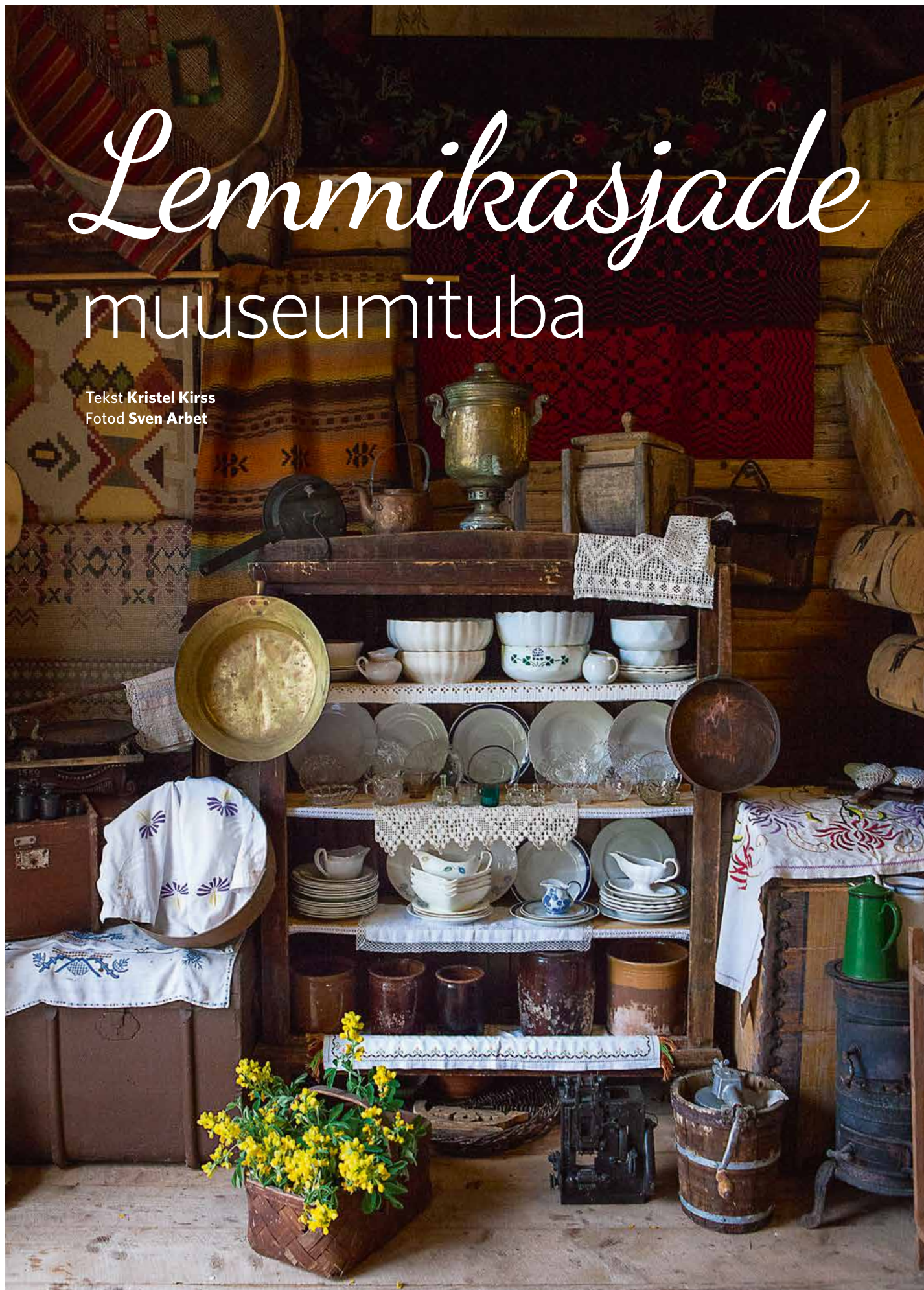
RAKVERES
Põhjakeskus
Tõremäe
E-P 10-20

TARTUS
Vahi 5
E-R 10-19
L 10-16

NARVAS
TEMPO Keskus
Tallinna mnt 52
E-R 10-19, L 10-17

Lemmikasjade muuseumituba

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Sven Arbet**

☞ "Varajane
tarbeklaas oli
väga ilus!" kiidab
Liilian Kärner.

↑ Muuseumitoas
näeb ilusaks
tikitud linikuid ja
tekke, Kaasiku talu
pitsimuuseum on
juba üle Eesti kuulus.

Viljandimaa Kaasiku talu perenaine Liilian Kärner väärtustab kunagiste taluperenaiste käsitööd ja ammuste aegade tarbekunsti. Põnevat kollektsiooni saab näha talu muuseumitoas.

Kaasiku talus on muuseumituba, kus ilu- aeda vaatama tulnud inimesed end nostalgitsema unustavad. See ruum lööb õitsele iga suve hakul, kui perenaine Liilian toob sinna elumaja ärklikorraldusel asuvast pitsimuuseumist uhked tikitud esemed. Need linikud ja päevatekid on talveks kokku volditult vaikselt ja leplikult oma aega oodanud. Suvesoojuse saades laotab perenaine need muuseumituppa laiali ning sätib linikutele kogutud ja armastusega hoitud nõudekollektsioonid.

Asjad kutsuvad esile mälestusi

Rikkalikult sisustatud muuseumituba oli kunagi olnud hoopis laut ja küün. Liiliani isa ehitas selle hoone 1957. aastal. Pitsimuuseumi ja muuseumitoa sisustamise plaan tekkis Kaasiku taluperel 12 aastat tagasi, siis, kui elumaja teist korrust ehitama hakati. Tookord koliti maja pööning tühjaks ning viidi vanematest alles jäänud asjad – Liiliani isa puutöötoa tarvikud, vanad kapid, laud ja toolid – kõrvalhoonesse. "Ühel päeval, kui

selle ukse lahti tõmbasime ja nägime seda kõike meile vastu vaatamas, tuli vastu võtta otsus, mida selle kõigega teha," meenutab Liilian. Otsustasime asjad välja tõsta, kohendada ja parandada ning siis ruumi tagasi tõsta," meenutab perenaine. Ruumi muuseumiks kohandades vooderdati laudvoodriga hoone siseseinad paksemate puupõskedega, mis koorest puhastati. Lakke vaadates näeb ehedat laastkatust, väljast aga jääb silma korralik eterniitkatust. Nii jääb muuseumitoas mulje, nagu oleks kaunid esemed toodud aita hoiule.

Liilian tunnistab, et tunneb erilist kiindumust vanade lauanõude vastu. "Olen ju ise kunagi toitlustuses töötanud. Minu lapsepõlv jäi aega, kui nõusid ei olnud eriti saada. Kohe kisub nende poole. Korjates ja kogudes olen kokku saanud päris huvitava kollektsiooni," on Liilian rahul.

Ruumi keskel, akendest tehtud riulil, on eksponeeritud suuremad ja väiksemad kausid. Maa-lapsed tunnevad need kohe ära, küllap on paljudel mälusoppides pildikesi vankriga õue sõitnud

Puutööpink, mis kunagi oli Liilian'i isa töövahend, on nüüd muuseumitoa üks eksponaate ning sellele on sätitud nõukaegsed nõud.

kaupmeestest. “Need on niinimetatud setu kausid. Taludes olid need levinud, sest setud käisid oma kaubaga majast majja. Neid kausse sai vahetuskaubana kaltsu eest,” räägib Liilian. “Mäletan, et mu ema läks tööle ja näitas mulle, kus on väike kaltsunutsakas, mille ma kausi saamiseks ära andma pean. Ega tol ajal seda kaltsu talus palju tekkinudki. Kui vanker hoovi veeres, ma ei ulatunud sinna vaatama, pidin ronima vankri rattarummu peale. Ja kui ma siis nägin, issand, kui ilusaid kausse seal laastude sees oli – igasugu mustrite ja värvidega! Olin nii pettunud, kui mina sain kõige väiksema ja ilma mustrita kausi, sest meil oli kaltsu lihtsalt nii vähe.”

Peen portselan ja tikandid

Liilian on oma talu muuseumituppa nüüd saanud ka suuremaid kausse. Nõude ajaloost huvitatuna on ta enda kollektsiooni otsinud ka linnakodaniku, aga ka talurahva peolauale kuulunud nõusid. Nüüd näebki siin väga kuulsate kaubamärkidega portselanist nõusid. Peenelt tikitud laudlinadele on laotatud lauanõude eliit, enamik neist kannab tsaariaegset templit. Siin on kenasti sätitult nii Arabia taldrikud, kannud ja vaagnad

kui ka Langebrauni ja Kuznetsovide portselanõud. “Kui külastajad tulevad, saan huvilistele iga kaubamärki eraldi tutvustada ja näidata,” selgitab Liilian.

Lisaks portselanile näeb muuseumitoas kauneid vanu klaasnõusid, näiteks Meleski suhkru- ja võitose, apteegipudeleid ja Lorupi klaasnõusid. Ka kõigi klaasnõude tootjate ajaloost teab Liilian rääkida. Ta harib inimesi suurima heameelega. Liilian mõtiskleb: “Kui need nõud vaid saaks rääkida: mis hetkedel kaunid ja lihtsamad kausid laual on olnud, mis seltskond ümber nende istunud. On need on näinud rõõmupidusid või hoopis kurbi sündmusi. Kas neist on perele pakutud uudseviljast keedetud putru või söödud viimast einet. Nendel nõudel on minevik ja väärtus!”

Linikud, mille ilu võiks imetlema jäädagi, toob perenaine vaid suvehooajaks muuseumituppa. Omaaegsed perenaised nägid vaeva isegi lihtsate nõude kuivatamise rätide kaunistamisega. Kõik laudlinad ja linikud on pärit maja põõningukorras asuvast pitsimuuseumist, kus need ei saa nii palju tähelepanu, sest pitse on juba väga palju. “Tõin muuseumituppa vaibad ja voodikat-

ted. Osa nendest on minu suguvõsast ehk Viljandimaalt pärit, on kadunud õe mehe vanavanemate tekikatteid ja vaipu, mis valminud Kirbla kandis. Veel on kogus vaipu ja tekikatteid Põhja-Eestist.”

Liilian juhhib tähelepanu eri piirkondade käsitöölise eelistustele. Näiteks jääb silma, et Viljandimaal tehtud voodi-päevatekid on valged ja pitsiga kaunistatud, Põhja-Eesti käsitöömeistrid on nendele tikkinud hoopiski majad, aiad ja

isegi inimeste näod. “Meie kultuuripärand on ikka väga rikkalik,” märgib Liilian.

Suur tikitud esemete ja nõude kogu ei pärine sugugi vaid suguvõsast.

Neid on Liiliani muuseumitoale annetanud tema sõbrannad, kooliõed ja kunagised töökaaslased. Kuna asju on palju, kolib perenaine neid igal kevadel uutele kohtadele. “Iga kevad toob uusi mõtteid ja ideid, ja muuseumitoe väljapanek pidevalt ka täieneb,” ütleb Liilian. ✨

Kunagi toodi taluperenaistele savikausid koju kätte. Nende eest tuli vastu anda parasjagu suur kaltsukott. Setudelt vahetuskaubana saadud kausid paiknevad akendest tehtud riilil.

interior

FOTOKLAAS

Tee oma KÖÖK eriliseks!

6 mm karastatud klaas koos pildiga

199 €
2.5 x 0.5 m

HEA
SUUR
KINDEL hind!
pildipank!
tarneaeg!

Meil ON kogemus!
Toodame vähemalt
25 klaasi nädalas!

249 €
3.0 x 0.6 m

6 mm karastatud klaas koos pildiga

Telli meilt ENDA VALITUD PILDIGA tagasein!

www.PRinterior.ee
+372 55545124

Meister Marek Sülla.

VIIS NÕUANNET SUVEAHJU EHTAJALE

1. Kuppelahi on raske ja võtab ruumi. Tuleb arvestada vähemalt 1,5×1,5m alaga ning teha korralik vundament.
2. Kuppelahju sugulane on tunnelahi, mis tänu oma piklikule kujule sobib kitsamatesse ja piklikumatesse ruumidesse.
3. Kuppelahju võib ehitada ka õue ja ilma korstnata, aga tal võiks kindlasti olla varikatus. Esteetiliselt on kindlasti ilusam korstnaga variant.
4. Nii kuppel- kui tunnelahi on tunduvalt kallimad kui kamina ehitus. Juba seepärast, et õige ahi tehakse tihedalt üksteise vastu ja kiilu löigatud kividest, mis moodustavad võlvi. See töö võtab aega.
5. Kuppelahju sisemise kambri läbimõõt ei tohiks jääda väiksem kui 80 cm. Juba seetõttu, et nii mahuvad tuli ja näiteks normaalsuuruses pitsa sinna koos ära.

Kümme päeva tihedat tööd ja valmis ta oligi.

Ühe ahju lugu

See lugu sai alguse umbes viis aastat tagasi, kui hakkasin rajama suvekööki ja nurka, kus saunast tulles või kaunil suveõhtul istuda ning kus suvised söömaajad mõnusalt värskes õhus mööda saata.

Tekst **Aivar Viidik, Maalehe peatoimetaja**
Fotod **Triin Lukas, erakogu**

Koht oli õnneks varasemate ehitistega kenasti ette antud ja sobis tänu oma lõuna poole avatud fassaadile ideaalselt.

Väliskonstruktsioonid paigas, sai kõige tähtsamaks ülesandeks, millega ja kuidas täita suveköögi just köögi osa. Olin käinud mitme sõbratuttava pool neid vaatamas, konsulteerisin tuttava pottsepa ja variandid olid järgmised: pliit – muidugi (soovitavalt puuküttega); grill – kindlasti (seda läheb kogu aeg vaja); suitsuahi – Hiiu maal on see kohustuslik! Ja lõpuks kamin ka, et

oleks, mille paistel end jahedatel õhtutel soojendada.

Ühesõnaga – kokku neli küttekollet, kõik ühte rivi, kasutus vastavalt vajadusele, üks lõõr, üks korsten – vägev!

Siis lülitus sisemine hääl teistpidi tööle. Kuna kogu see kupatus hakkaks asuma kolmest küljest piiratud alal ja katuse all, laua ümber istujate vahetus läheduses, ja kuna kogu see kupatus tossab, hakkasin leidma oma algsele ideele vastuargumente ja muid lahendusi.

Kõigepealt kõrvaldasin grilli ja suitsuahu. Need mõlemad olid mul juba olemas, ja kümme sammu, mis nendeni maad, jaksab ikka astuda. Õhk suveköögis hakkas tunduma puhtam.

→ lk 30

Aivari pitsaretsept, kus mozzarella lihtsalt peab olema.

Siis elimineerisin puupliidi ja asendasin väikese integreeritava gaasipliidiga. Edasised suved on näidanud, et see oli väga mõistlik otsus – gaasipliit on kompaktne ja lihtne, teeb töö ausalt ära ja ballooni jaoks jätkub töötasapinna alla alati vaba ruumi. Pealegi jäi töölauale isegi pärast kraanikausi installeerimist kasulikku pinda piisavalt.

Kuna gaasipliit siiski toidutegemise kogu võimaluste paletti ei paku, sai kõige keerulisemaks sobiva ahju väljamõtlemine. Mis, tõele au andes, leidis lõpliku lahenduse alles sel kevadel.

Lühidalt kokku võttes oli tee selle arusaamiseni, milline ahi olla võiks, järgmine: ta võiks olla nii kiiret kuuma andev kui pikalt küpsetamist võimaldav, temaga saaks teha nii liha kui kala, ta peaks olema lihtsasti käsitsetav ja ta võiks täita ka kamina aset.

Asusin sobivaid lahendusi otsima ja õige pea veendusin, et ainuõige lahendus on ehitada kuppel- ehk pitsaahi. Edasi harisin end pikalt interneti abiga, hankisin joonised, kalkuleerisin need enda vajadustele ja võimalustele sobivaks, tutvusin ehitusfaasidega, joonestasin oma ahju plaani ja olin lõpuks juba üsna tark.

Agaga ma ei aimanud, et kõige raskem on alles ees – õige meistri leidmine. Kõik pottsepad, kes muidu igasugu imevigureid teinud, pelgasid mu pitsaahju ära. Liiga keeruline, liiga aeganõudev, ja oleme ausad, nende jaoks ka täiesti tundmatu ehitis.

Pitsa valmib nagu Napolis, kala saab mahlane ja krõbe ning liha pehme.

Omas eestlaslikus jonnakuses hakkasin ometi ahju ehitamiseks valmistuma. Kuna kuppelahju suue asub umbes rinna kõrgusel, ladusin kergkruusaplokkidest ja -sillustest aluskonstruktsiooni ning otsisin visalt meistrit edasi. Ja ikka jäin kas kevadel hiljaks või tuli sügis liiga vara peale. Mu sõpradele räägitud jutt, kuidas selle monstrumi peale tuleb selline ahi, näete, hakkas ühel hetkel mulle endale ka juba pisut eba-veenev tunduma.

Agaga nagu heas muinasjutus, leidsin lõpuks õige meistri Mareki, kes ühel kaunil aprillikuu päeval mu küsimusele, kas ta pitsaahju oskab

teha, vastas sõna-sõnalt nii: “Ma ei ole sellist kunagi teinud, aga kui ma ei proovi, ei saa ju kunagi teda, kas ma seda teha oskan.”

Tol hetkel, vastupidiselt tavapärasele oodatavalt pessimistlikule reaktsioonile, see vastus lausa vaimustas mind.

Järgnes uus joonestusprotsess, ettevalmistus, kümme päeva tihedat tööd, mis koosnes umbes 1000 šamottkivi löikest, ja valmis ta oligi.

Ja ahi, viimistletud, kuivatatud ja sisse köetud, on end täiuslikult õigustanud. Ning just sellisena, nagu olin soovinud. Pitsa valmib nagu Napolis, kala saab mahlane ja krõbe ning liha pehme. Ning vilu jaanilauapäeva õhtu küttis ta samuti täiesti soojaks.

Nii et kui plaaninud olete, tehke teoks; kui abi vajate, andke märku, ja kui sellele veel mõelnud pole, võtke plaani! ❀

Kui vineeri- ja mööblivabrikus 1950ndatel tehtud toolipõhja kate tahab vahetamist, tuleb varuda porolooni, vahekangast ja nägusat katterriiet. Ei kulu tundigi, kui katterriie on vahetatud.

Sadulsepa pealtnäha roosiline põli

Tekst Kristel Kirss
Fotod Hendrik Saarnak

Ants Herodes on sadulsepp, kes kohendanud kauniks mitme kuulsa Eesti mõisa ja isegi ühe palee pehme mööbli.

Vigurtigu OÜ ateljeesse astudes vaatab meile laialt töölaualt vastu suur roosiline tigudiivan, mis on pärit 1930. aastast. Sadulsepast Antsu töölaual on hoopis teistes toonides imekaunis roosiline kangas, millest tal on plaan välja lõigata sobivad tükid. Niisugust riiet ja korrastatud uhket mööblit vaadates tundub, et sellel mehel on ikka väga ilus töö ja uhke sissetulek.

“See vaid näib nii, et sadulsepa elu on roosiline,” naerab Ants. “Mulle tuuakse sageli väga kehvast olukorras mööbel, millest tuleb lõpuks korralik diivan kokku panna. Samas tuleb maksta renti ja osta materjale, mis lähevad aina kallimaks. Aga mulle meeldib see töö!”

Tee selle unistuste ametini ei olnud talle sugugi lihtne.

Ants tunnustab, et on vanamööbli vastu huvi tundnud tegelikult juba varasest noorusest. Tema vanavanemate kodusisustuses oli palju antiikmööblit, mis tundus ilus. Lisaks tegeles ta vanaisa mööbli restaureerimisega ning see töö tundus talle huvitav.

Kindla sihiga teekond

Samas kihutas teda tagant iseseisvumise soov ning ta pakkus end tööle pehmemööbli tootmisel. Seal töötas ta viis aastat, selle aja jooksul õppis tänapäeva mööbli kohta väga palju, kuid ühel hetkel sai aru, et tahaks enda asja proovida, ja seda enam kasvatas tema huvi sadulsepa töö vastu. Viimaks võttis noormees end tootmis- töölt lahti ja hakkas omal käel sadulsepaametit harjutama.

Esimeseks tööks oli tema suguvõsale kuuluv mööblikomplekt, mille kunagi oli restaureerinud tema vanaisa. “Hakkasin tädi juures neid otsast lahti võtma – lammutades näeb päris hästi, kuidas midagi vanasti tehti. Kui kokkupanemisel hätta jäin, käisin meistritelt nõu küsimas,” meenutab ta.

Just selle mööblikomplekti juures sattus ta silmitsi sadulsepatöö kõige põhjapanevamate teadmistega, seda siis, kui käis sadulsepp Allan Kirspuu juures nõu küsimas. “Tema juures nägin ma palju ja õppisin palju,” kinnitab Ants. Meistri juures kogemusi ja võtteid omandades jätkas ta oma pere mööbli taastamist juba märksa suurema kindlusega.

Julgus ja töövõtted olemas, alustas Ants mööbliparandustöid sõbrale kuulvas väikeses garaazis, mille katusele maalits esimese oma tegevusest teatava sildi “Pehme mööbli parandus”.

Algus oli raske

Laorumiks õnnestus tal rentida kõrvalasuv garaaziboks. “Nii ma siis istusin seal, lasksin klambreid lakke ehk ootasin esimesi kliente. Alguses ei olnud mul ikka kohe midagi teha,” meenutab ta. “Aga siis kevadel hakkasid inimesed oma suvilates käima ja sõitsid mu garaaziboksist mööda, kus nägid minu maalitud silti. Nõnda tulidki esimesed tööd. Püüdsin teha nii hästi ja korralikult, kui vähegi suutsin. Jäädi rahule, ja siis läks pall vee- rema!”

Eemaldage toolipõhi raamist, lükates seda käega alt üles. Seejärel puhastage tooliplaat vanast pehmenusest ja katteriidest.

Nüüd saate kasutada toolipõhja sabloonina, joonistage poroloonile väljalõigatav tükk. Lõikamiseks sobib kõige paremini žilettuga. Liimimist lihtsustab pihustatav liim. Pihustamise järel suruge pehendus tooli põhja külge. Seejärel katke poroloon vaheriidega.

Mitte kunagi ei tohi pealisriiet panna kohe porolooni peale, sest vastasel korral tekib nende kahe vahele liimne kiht, mis kasutamise ajal sööb porolooni.

Seejärel lõigake pealiskangast vajaliku suurusega tükk. Sobitage kangas toolipõhjale. Mõõtke toolipõhjal välja keskkoh. Tehke märgi. Seejärel sobitage tekstiil oma kohale, jälgige, et kanga muster jääks kenasti keskele. Mõõtmisel arvestage ka kangale pööramisvaru. Sellele kangale jätsime 2,5 cm.

Kui sobiva suurusega tükk on välja lõigatud, murdke kangatükk kokku ja määrake keskkoh. Sinna lõigake mõlemast küljest väike säik sisse. See säilgu koht asetage toolipõhja alla tehtud märgiga kohakuti.

Nüüd saate kangast pingütades ning samal ajal serva tasapisi pöörates tekstiili põhja külge kinnitada. Selleks kasutage klambripüstolit ning paksu kanga puhul 10 mm pikkust klambrit.

Kui klammerdamistöö tehtud saab, on aeg toolipõhi oma kohale tagasi panna. Liimi ei ole vaja kasutada. Suruge lihtsalt põhi endisele kohale ehk tooli raami. Ja ongi valmis!

Ilma tööt ei saavutata midagi. Nii teab ka Ants, et temalgi poleks oma ametis midagi õnnestunud, kui ta ei oleks end mööblitükkide ajaloo ja kangastega kurssi viinud. "Näiteks tuleb erakätes toolile valida kangas, mille kulumiskindlus on vähemalt 25 000 *martindale*'i, ühiskondlikult kasutatavas ruumis aga 75 000–100 000," märgib ta.

Aga milline peaks olema kassidega kodusse tehtava mööblikanga kulumiskindlus? "Sellist kangast ei ole olemas. Kassi küüned saavad kõigest jagu. Samas kliendid ise ütlevad, et neil on kassid, ja paluvad otsida võimalikult libeda kanga," räägib Ants.

Väärt meistrit külastavad õpilased

Kõige raskemaks ajaks oma sadulsepaametile eelnenud teekonnal nimetab ta klientide leidmist. Peagi oli noorel mehel selge – kliente ei tule ja tööd ei saa teha, kui sa ei paku kangaid ning transporditeenust.

Selle korraldamiseks esitas mees taotluse Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusele äri alustamise toetuse saamiseks. Tema soov täideti ning ta sai osta

kaubiku ja Saksamaalt vägeva õmblusmasina. "Toetus kulus hoo saamiseks ikka väga ära," on sadulsepp nüüdki tänulik.

"Järgmiseks oluline asi oli usalduse tekitamine ja tõestamine, et suudad teha korralikku tööd ajastutruult, õigete materjalidega ja aastate jooksul kestma jääva kvaliteediga."

Nüüd seisab tema töötoa ees järjekorras suur hulk söögi- ja tugitoolide skelette, väiksemaid ja suuremaid diivaneid. Paljud neist vajavad vedrusid või mererohtu, uusi puitdetalle ja muidugi kangaid, nahku ja kaunistuspaelu. Teadmised, oskused ja tehtud tööd võimaldasid tal viimaks rentida korralikud tööruumid Rapla keskklinnas. Nendes ruumides oli kunagi taara vastuvõtu punkt. Kuna ruumid on kaupluse ladudega kõrvuti, on need valve all ja kenade trellidega turvatud.

Maakodu külaskäigu päeval töötab Ants 1950ndatest pärit, vineerija mööblikombinaadi mugava seljatoe ja pehme põhjaga hitt-tooliga. Samas võib temalt värske väljanägemise saanud pehmet mööblit näha mitmes mõisas, näiteks Vihula mõisas ning

pulmalistele nii tuttavas Õnnepaloes. Tema meistrikätt on tunda saanud mitme mootorratta sadulad, mille nahkkatted on läbi kulunud.

Koolitab õpipoisse

Praegu ette võetud toolil tuleb üle vaadata puitdetailid ning vahetada pehme osa katteriie. Meistriga sama laua taga töötab juba mõnda aega Mirjam Averin, kes aitab tooli puitdetailid puhastada ja parandada. Mirjam tuli Vigurtigu OÜsse ehk Antsu juurde praktikale, et end kurssi viia sadulsepatöö omapäradega. Neiu õpib Haapsalu kutsehariduskeskuses mööblirestaauraatoriks.

Antsu kui meistri juures on praktilik käinud juba üle kümne õpilase. Sadulsepp tõdeb, et tunneb kohe esimesel päeval ära, kellest saab asja ning kellest mitte. Neid, kellest hiljem saavad kohe väga head mööblirestaauratorid, on tema juures tööharjutusi teinud päris mitu. Aga miks siis meister endale konkurente kasvatab? Ants vastab kiiresti: "Ega mina üksi jõua kõiki diivaneid ja toole parandada. Seda tööd jagub meile kõigile!" ✿

TARK VIIS SÄÄSTA

Kas sul on oma nipid kuidas igapäevase poodlemise käigus raha säästa? Avasta veel üks nipp!

Kuni
2X
tihkem*

Kestab veelgi kauem*

Pea meeles, et häid pakkumisi otsides on oluline visata pilk nii ostetavate toodete hinnale kui kvaliteedile. Mõnikord säästab rohkem, kui osta toode, mis on pisut kallim kuid palju efektiivsem.

Nii on lood ka uue Fairy nõudepesuvedelikuga, mis on nüüd tihedam ja kontsentreeritum kui varem.

Järgmisel osturetkel haara riulilt Fairy ja näed ise, et **Fairy aitab sul kokku hoida.**

Puud lõhutud kirve abita

Puulõhkumismasin töötab samal põhimõttel mis kirveski, kuid halgude tegemine sujub sellega väiksema vaevaga. Samas on puulõhkuja valimine pisut keerulisem kui kirve ost.

Tekst **Elmar Ots, Autoleht**
Fotod **Shutterstock**

Mõne üksiku puupaku lööb kirvega peenemaks puhalt lusti pärast pea igaüks, kuid kui lõhkumist ootab paarkümme ruumi talvepuid, ei tundu kirveviibutamine enam lõbus ajaviide, vaid üks pagana nüri ja kurnav töö. Üks võimalus on appi kutsuda sõbrad-sugulased ja teha puulõhkumistalgud, aga talgute korraldamine nõuab omajagu raha ning keset suvepuhkuste aega ei pruugi tööväe kokkusaaminegi olla kuigi lihtne.

Olut, šašlõkki ja sauna küsivatest talgulistest hulga vähenõudlikum abiline on puulõhkumismasin. Kodumajapidamisse paslikem on tavaliselt elektrimootori jõul töötav riistapuu, kuid puulõhkujat võib kasutada ka bensiinimootor või traktori jõuvaljavõtvõll.

Olgu jõuallikas milline tahes, enamikul puulõhkujaist kasutatakse hüd-
raulikapumpa, mille tekitab surve paneb liikuma hüd-
raulilise töösilindri, mis surub puupaku vastu lõhkumiskii-
li 2–4 haluks.

Esimene asi, mida halumasina hankimisel silmas pidada, ongi selle hüd-
raulikasüsteemi arendatav suru-
jõud. Kui hea pikavarrelise kirve tera
tabab pakku umbes tonnise jõuga, siis
ka kõige odavamate masinate puhul
lubatakse lõhkumisejõuks 4–5 tonni.
Sellest peaks tavaliselt piisama männi,
kase, lepa, sanglepa ja teiste selliste
puude lõhkumiseks, kui tegu pole
just väga jämedate jändrikega. Kütte-
puuks aga lähebki tavaliselt ikka peen-
nem nii-öelda rämpspalk. Ning mui-
dugi on alati hõlpsam lõhkuda märga
kui kuiva puud.

Tähtis on masina lõhkumisejõud

Kuni 25cm läbimõõduga ning 40–
50 cm pikkusega pakke suudab lõh-
kuda odavam niinimetatud horison-
taalmasin (lõhutav puu pannakse masi-
nasse horisontaalselt). Sellise seadme
saab soodusmüügil kätte paarisaja
euro eest.

Kui aga ahi on nii suur, et neelab
kuni meetri pikkusi halge ja/või too-
rikpalk on jämedam, peaks pilgu vis-

kama vertikaalpuulõhkujatele (lõhu-
tav puu pistetakse masinasse püsti-
asendis). Nende lõhkumisejõud on
tavaliselt 7–8 või rohkemgi tonni, kuid
hind 500 ja enam eurot ning masi-
nal kaalu-
gi 40–50 asemel tublisti üle
100 kilogrammi.

Halumasina lõhkumisejõuga peaaegu
sama tähtis on ka seadme teostus ning
sellega ümberkäimise mugavus ja ergo-
noomika, mis võivad tööjõudlust nii
tublisti pärssida kui paremal juhul ka
märgatavalt hoogustada.

Kipaka konstruktsiooniga ja peh-
mest ebakvaliteetsest terasest tund-
matu firmamärgiga seadeldisest peaks
kauge kaarega mööda käima, sest sel-
listest rämpsmasinast pole rõõmu kuigi
kauaks ning lõputu remontimise peale
kulub kiiresti rohkemgi raha, kui oleks
hinnavahe usaldusväärse ja pikaajalise
seadmega.

Kuna lõhkumistööd tuleb teha mitu
tundi jutti, on oluline ka seadme kõr-
gus ja käepärasus, sest madala masina
kohal küürutamine kurnab puulõhkuja
kiiresti ära.

Fotovõistlus - eriline puuriit!

Maakodu ja Fiskars kuulutavad välja fotovõistluse "Minu eriline puuriit". Puuriit ei pea olema pelgalt ritta laotud halud, vaid hoopis midagi enamat. Milliseid põnevaid puuriitu olete teie ladunud? Saatke tehtud töödest fotod Maakodu toimetusse Narva mnt 13, 10151 Tallinn või meiliaadressidel kristel.kirss@maakodu.ee, kadri.tramm@maakodu.ee. Ootame teie fotosid kuni **10. septembrini**. Võitja saab auhinnaks Fiskarsi kirve ja ajakirja **Maakodu** aastatellimuse.

Lisaks proovige enne ostu masinaga ka päriselt tööd teha (või seda vähemalt ette kujutada, võttes selleks piisavalt aega). Mõne masina puhul on püütud tööohutust tõsta sellega, et mootori ja töösilindri käivitamiseks peab kasutama mõlemat kätt. Siis ei satu sõrmed tööpoolest puupaku ja lõhkumiskiilu vahele, aga iga lõhkumisoperatsioon nõuab üksjagu aega.

Etem oleks selline masin, kus eelmainitud lülitused oleksid kombineeritud või saaks mõne tarviliku toimingu teha näiteks pedaaliga.

Töösilinder peaks algasendisse liikuma automaatselt ning selle käiku peaks saama soovitud piires fikseerida, et lühikesi pliidipuid tehes ei peaks iga kord ootama, kuni töösilinder algasendist lõpuni liigub ja siis jälle terve maa tagasi – iga paku puhul kulub ootamiseks hulk sekundeid, mis päeva peale annavad kokku arvestatava hulga raiskuläinud aega.

Tõhusat abi tõuseb ka lõhkumiskiilude valikust. Kui ristikujuline kiil

→ lk 38

NAUDI PUULÕHKUMIST!

RENDI HALUMASIN ATRAST
Tel 6 755 440, info@autra.ee

AINULT
70 €/päev

www.autra.ee

AUTRA
metsatehnika puidutööstuse seadmed

lõhub paku ühe liigutusega neljaks, sujub töö mitu korda kiiremini, võrreldes lihtsa, pakku ainult pooleks lõova kiiluga.

Ohutus eelkõige

Puulõhkumismasina saab ehitada aga ka kallist ja keerukat hüdraulikat kasutamata. Piisab kõigest elektrimootorist ning jämeda koonusja kruvi sarnasest terast – küllap paljud teavad, kui kergesti õhuke laud lõheneb, kui sellesse üritada keerata jämedat kruvi.

Selline seade “kruvib” hõlpsasti halgudeks ka jämeda ja jändriku paku (põörlev lõhkumiskruvi surutakse pakku küljelt), kuid samas on selline aparaat ohtlikum. Kui koonuskruvi pakku haakub, võib ta selle lõhkujal käest rebida ja pöörlema lüüa ning sel juhul on tagajärg ettearvamatu. Samas oskaja käes töötab see masin kiiresti ja on pealegi vaiksem kui hüdrauliline oma pumba vingumisega – kostab ainult mootorivurin ning puuragin. Niisuguseid kruviga (rahvakeeli “porgandiga”) masinaid poest tavaliselt ei leia, kuid isevalmistatuid siiski aeg-ajalt müütatakse.

Kui majapidamises ahje palju ning küttepuid kulub aastas mitukümmend ruumi, tasub halgude tegemisele läheneda juba tõsisema masinaga. Professionaalne halumasin valmistab tunniga kuni 10 ruumi küttepuid ehk päevaga jõuab valmis teha mitme talve varu.

Niisugune seadeldis tükeldab palgi kett- või ketassae või hoopis giljotiin-teraga ning lõhub saadud pakud nii peeneks, kui kasutaja soovib – jämedama puujuraka ühe liigutusega kas või 8–10 haluks. Halud liiguvad hunnikusse ning paremal juhul ka palgid sae alla konveierlindil. Korralikku kasutatud auto hinda maksvat masinat pole ilmselt mõtet koju seisma osta, kuid rentimisel võib teatud puhkudel juba olla jumet. ❁

➤ Kruvilõhkuja on osavates kätes tõhus, aga siiski üsna ohtlik tööriist, mistap poest sellist riista ei leia.

➔ Puulõhkumismasina puhul on lõhkumisejõuga võrdselt tähtis ka ergonoomika: ebamugava seadmega kaua töötada ei jaks.

TRAKTOR – NIIDUKID 15,5 HP KUNI 24 HP STARJET / CROSSJET

WWW.SECOGROUP.CZ

Rannamõisa tee 4F, Tartu mnt 133 Tallinn • Tel: 505 5661, 607 0048 • info@krkmoigu.ee • www.krkmoigu.ee

Niidukid kõrgele rohule

Maamajja jõudnud, leiame pahatihti eest kõrge, põlvini ulatuva rohu.

Sellises olukorras on abivahendiks kõrge rohu niiduk, mis sobib mõne hektari suuruse maa korstamiseks. Niita saab isegi siis, kui rohi on põlvini või lausa kõrgem. Samuti on masin võimeline ilma probleemideta niitma võsa algeid. Seega sobib niiduk kaugel asuvate maakodude ja suvilate korrastamiseks, kus suvisel ajal soovitakse ka puhata ning niita osa rohumaad ja metsaalust harvemini.

Eestis pakub selliseid kõrge rohu niidukeid ettevõtte KRK Mõigu OÜ, olles nende maaletoomisega tegeleenud 15 aastat. Masinad tuuakse Eestisse kolmest Tšehhis asuvast tehast, igas valmib aastas ligi 10 000 masinat.

„Kesk-Euroopas on kõrge rohu niidukid koos lisadega väga populaarsed,” tõdeb KRK Mõigu OÜ juhataja Karl Renser. „Seal kasutatakse neid ka väikeloomapidamistes lamba-, kitse- ja jäneseheina tegemiseks. Suurematele niidukitele saab külge panna mitmeid lisasid: nii multšeri, kaaruti, adra, mullafreesi, käru, oksapurusti ja pühkimisharja kui ka talviseks koristuseks lumepuhuri, -saha ja liivapuusturi.”

„Võrreldes trimmeriga on kõrge rohu niidukid neli korda tootlikumad, mistõttu on ka kütusekulu väiksem,” selgitab Renser. Kraave selliste masinatega niita ikkagi ei saa, sellistel puhkudel tuleb kasutusele võtta

trimmer. „Niita on võimalik kuni 30protsendise kaldega kaldaid üles-alla sõites.”

Niidukite hooldamine sarnaneb Renseri sõnul tavalise muruniiduki hooldamisega (õlid, filtrid). „KRK Mõigu OÜ pakub hooldusteenust, mis tähendab masina toomist Tallinna. Oleme kliendi soovil saatnud hooldemehe ka kohapeale. Kaugemal Eestis elavatele inimestele poleks see väga mõistlik,” selgitab Renser, lisades, et vähegi tehnikat tundev meistri mees saab niiduki parandamisega edukalt ise hakkama.

Niidukid on rihmülekanedega, seega ei saa mootorivõll kokkupuutel suurte kividega vigastada. Mootori võimsused on keskmiselt 5,5–6,5 hobujõudu kuni 15,5 hobujõudu ning löikelaiused 56, 60, 69 sentimeetrit sõltuvalt niidukist. Võimalik on kasutada suuremaid tööorganeid: niiduk 125 sentimeetrit ja multšer 121 sentimeetrit 15,5 hobujõulise motoploki puhul.

Kaherattalisi niidukeid toodavad firmad Dakr ja Vari. Need on mehaanilise veoga, seega on inimesel masina juhtimise, mitte lükkamise roll. Mugavamaks niitmiseks saab taha lisada ka istme. Seco Group toodab võimsaid kuni 24 hobujõulisi murutraktoreid Starjet ja Crossjet (sh 4 x 4). Starjet on varustatud 300- või 360-liitrilise kogumiskastiga, mis on sügisel lehtede koristamisel suureks abimeheks. Crossjet suudab lõigata põidlajämedust võsa ja vedada käru (200 kg), lisaks on masin asendamatu suusa- ja terviseradadel, kui on vaja niita ümber võsa ja kõrget rohtu. Mõlemale saab talveks paigaldada lumesaha, Starjetile lisaks lumepuhuri, pühkimisharja ja aeraatori.

NIIDUKID

VARI
POWERED by HONDA

www.krkmoigu.ee

KÕRGELE ROHULE

KRK
MÕIGU

Tel/fax: 607 0048
505 5661

www.dakr.com
www.vari.cz
www.secogroup.cz

Tänavusel võistlusel “Eesti kaunis kodu” valiti taas välja Eesti maakondade ja nelja suurema linna ilusaimad koduaiad, asutuste ümbrused ja omavalitsused. Hiiumaa seekord võistlusel kahjuks ei osalenud.

Eesti Kodukaunistamise Ühendus selgitas välja ka Eesti parima heakorraga tööstusmaastiku, tervisespordirajatise ja muinsuskaitseobjekti, koos Eesti Korterühistute Liiduga valiti välja kauneim kortermaja.

Kodukaunistamisliikumise patroon president Toomas Hendrik Ilves tunnustab kaunite paikade loojaid 24. augustil Paide kultuurikeskuses.

Eesti kaunimad koduümbrused

Fotod
Kodukaunistamise
Ühendus

HARJUMAA

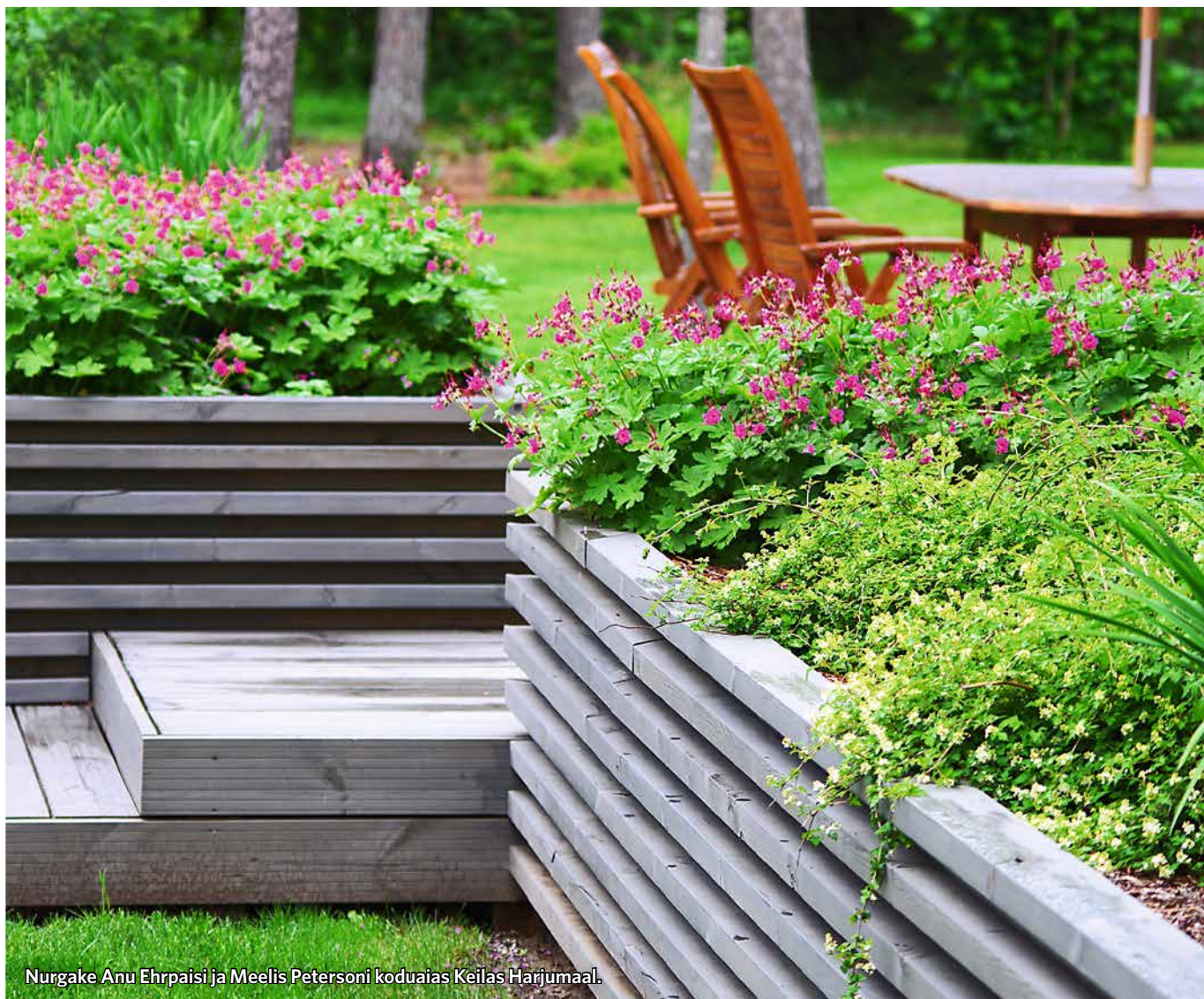
- Anu Ehrpasi ja Meelis Petersoni kodu Keilas.
- Heli ja Aivar Pärnasalu Nõmmiku talu Kaberla külas Kuusalu vallas.
- Kaie ja Ahti Eesalu kodu Patika külas Rae vallas.

IDA-VIRUMAA

- Meedy Hiielo kodu Perjatsi külas Vaivara vallas.
- Tiit ja Angela Luiksoo kodu Kiviõlis.
- Perekond Orase Ojamäe talu Kõrtsialuse külas Aseri vallas.
- Kauneim omavalitsus: Sillamäe linn.

JÕGEVAMAA

- Katrin Riibaku ja Meelis Mõisa Madise talu Haavakivi külas Pala vallas.
- Malle ja Oleg Jeltsovi kodu Jõgeval.
- Perekond Ploompuu Allikmäe talu Võisiku külas Põltsamaa vallas.

Nurgake Anu Ehrpaisi ja Meelis Petersoni koduaias Keilas Harjumaal.

Grillimaja Katrin Riibaku ja Meelis Mõisa Madise talus Haavakivi külas Pala vallas Jõgevamaal.

Malle ja Oleg Jeltsovi koduaed Jõgeval.

Tiit ja Angela Luiksoo koduaed Kiviõlis Ida-Virumaal.

Helen Vaheri ja Teet Ermanni maakodu
Leevre külas Märjamaa vallas Raplamaal.

Lii ja Toomas Tarve Jõekäärü talu
Haavapää külas Veriora vallas Põlvamaal.

Lustakas lillepeenar Tammiste lasteaias
Saugas Pärnumaal.

Moonika Albergi ja Meelis Needra kodu
tarbeaed Roosna-Allikul Järvamaal.

Sirje ja Olev Okase maakodu Mahu külas
Viru-Nigula vallas Lääne-Virumaal.

JÄRVAMAA

- Moonika Albergi ja Meelis Needra kodu Roosna-Allikul.
- Anne ja Kalev Lillepea kodu Väätsal.
- Karola ja Janek Jaanofi kodu Paides.

LÄÄNEMAA

- Arne ja Liivi Veske kodu Haapsalus.
- Reet Jänese perekonna kodu Väike-Lähtru külas Martna vallas.
- Raimond ja Küllike Lunevi maakodu Enivere külas Martna vallas.

LÄÄNE-VIRUMAA

- Perekond Moiki kodu Taaravainu külas Rakvere vallas.
- Perekond Valteri kodu Rakveres.
- Sirje ja Olev Okase maakodu Mahu külas Viru-Nigula vallas.

PÕLVAMAA

- Anneli ja Maidu Patraili Mikko talu Tännassilma külas Põlva vallas.
- Mare Orioni maakodu Liinamäe külas Orava vallas.
- Lii ja Toomas Tarve Jõekäärü talu Haavapää külas Veriora vallas.
- Kauneim omavalitsus: Värska vald.

Perekond Veskimeistri
kodu aed Saugas Pärnumaal.

Kauneim omavalitsus
Pärnumaal: Kihnu vald.

PÄRNUMAA

- Perekond Veskimeistri kodu Sauga alevikus Sauga vallas.
- Perekond Jürgensoni Kita tootmistalu Veelikse külas Saarde vallas.
- Tammiste lasteaed Sauga alevikus Sauga vallas.
- Kauneim omavalitsus: Kihnu vald.

RAPLAMAA

- Sandra Maltise ja Cristian Selja maakodu Kalda külas Juuru vallas.
- Perekond Andrese kodu Raplas.
- Helen Vaheri ja Teet Ermanni maakodu Leevre külas Märjamaa vallas.

KRISTIINE AIAKESKUS

müüb roosiistikuid,
püsi- ja suvelilli, ilupuid ja -põõsaid,
okaspuid, hekitaimi, viljapuid,
marjapõõsaid, maasika- ja
vaarikataimi ja palju muud.

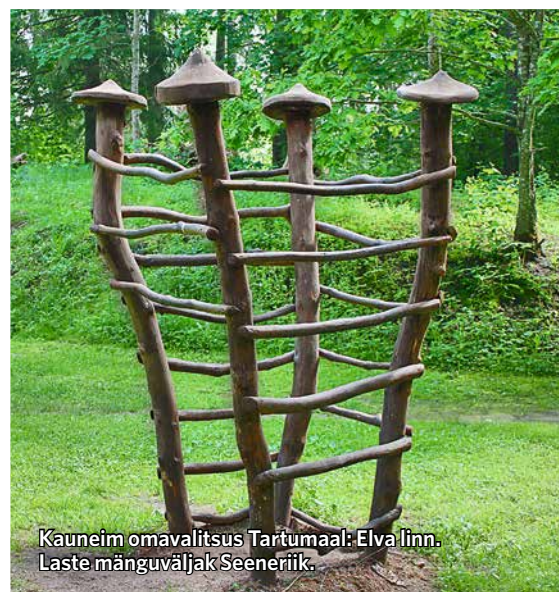
Linnu tee 39, Tallinn
avatud iga päev 9-19
tel 677 3426
www.kristiineaiakeskus.ee

Alge ja Jaan Rooso maaturismitalu
Suure-Rootsi külas Pihitla vallas Saaremaal.

Perekond Ööbiku kodaed Vorbuse külas
Tähtvere vallas Tartumaal.

Kauneim omavalitsus Tartumaal: Elva linn.
Laste mänguväljak Seeneriik.

SAAREMAA

- Meeli ja Mati Auväärti maakodu Nautse külas Muhus.
- Perekond Mere suveelamu Mäebe külas Torgu vallas.
- Alge ja Jaan Rooso maaturismitalu Suure-Rootsi külas Pihitla vallas.

TARTUMAA

- Perekond Ööbiku kodu Vorbuse külas Tähtvere vallas.
- Anu ja Mait Landi kodu Vahi alevikus Tartu vallas.
- Eneken Juurmanni ja Veiko Pärna kodu Räni alevikus Ülenurme vallas.
- Kauneim omavalitsus: Elva linn.

VALGAMAA

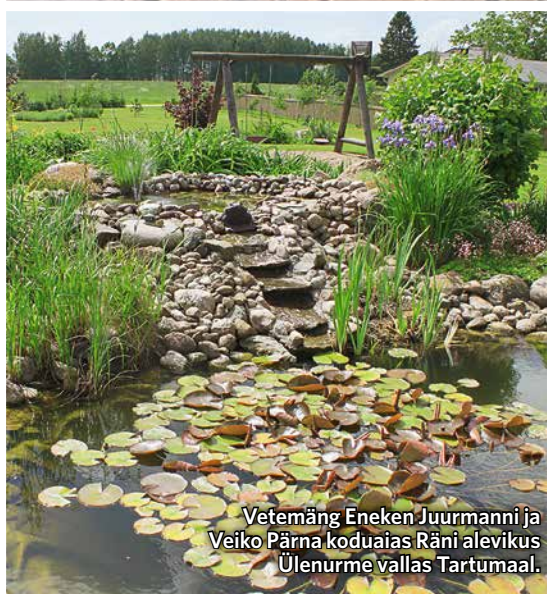
- Tõrva gümnaasium.
- Perekond Laasi kodu Valgas.
- Perekond Eliase maakodu Patkula külas Helme vallas.

VILJANDIMAA

- Eveli Petersoni ja Ivo Alliksaare kodu Viljandis.
- Ene ja Elmo Riigi maakodu Päidre külas Halliste vallas.
- Olustvere mõisakompleks.

Nurgake Eveli Petersoni ja Ivo Alliksaare koduaias Viljandis.

Vetemäng Eneken Juurmanni ja Veiko Pärna koduaias Räni alevikus Ülenurme vallas Tartumaal.

Perekond Eliase maakodu Patkula külas Helme vallas Valgamaal.

Kui tahad midagi erilist...

www.nurgapuukool.ee

NURGA PUUKOOL
Ääsmäe-Haapsalu mnt 28. km

AUGUST-SEPTEMBER ON PARIM AEG ISTUTAMISEKS!
Kasuta võimalust soetada endale Eestis kasvatatud taimed!

Harju maakond, Nissi vald, Ellamaa, tel 508 2615, 509 8547
info@nurgapuukool.ee. Skype: nurgapk

Triin Mägi koduaed Pirita linnaosas Tallinnas.

Jüri Kadari koduaed Pirita linnaosas Tallinnas.

Marta ja Alari Teesaare koduaed Tartus.

VÕRUMAA

- Inge ja Kuldar Kruuda kodu Võrus.
- Ele Eriku ja Lembit Partsi Sepa talu Kurõ külas Misso vallas.
- Evi ja Jaak Kahro Sarapmäe talu Oe külas Antsla vallas.

NARVA

- Lossipark.
- Puškini skväär.
- Korteriühistu Pimeaia.

PÄRNU

- Perekond Miti kodu.
- Perekond Haasi kodu.
- Perekond Säde kodu.

TALLINN

- Jüri Kadari kodu Pirital.
- Urmas ja Katrin Isoki kodu Nõmmel.
- Triin Mägi kodu Pirital.

TARTU

- Virve ja Meelis Viikmaa kodu.
- Marta ja Alari Teesaare kodu.
- Margit ja Andres Rootsi kodu.

Virve ja Meelis Viikmaa koduaed Tartus.

Ele Eriku ja Lembit Partsi Sepa talu
Kurõ külas Misso vallas Võrumaal.

ERIAUTASUD

- Parim tervisespordirajatis: Kubija tervise- ja rekreatsioonikeskus Võrus.
- Parim tööstusmaastik: AS OG Elektra tootmis- kompleks Tobia külas Rakvere vallas.
- Kauneim kortermaja: KÜ Õilme 5 Tallinnas.
- Kaunis muinsuskaitseobjekt: Mihkli talu Rootsi-Kallavere külas Jõelähtme vallas Harjumaal.

MAHLAPRESS

OMA AIA ÕUNAMAHL TEEB TERVEKS

MAHLAPRESS V20 INOX

- korvi maht 9 l
- korvi kõrgus 300 mm
- korvi läbimõõt 200 mm
- pressi kaal 11 kg
- roostevaba teras

ÕUNAPURUSTAJA B100

- tootlikkus kuni 300 kg/h
- kaal 15 kg
- täitekolu 40x40 cm
- täitekolu roostevabast terasest

ERIPAKKUMINE: mahlapress ja õunapurustaja

komplekti hind

369 €

(tavahind 499 €)

Hinna sees kiire kohaletoomine koju,
suvilasse või otse õunaaeda.

Vaata ka teisi pakkumisi meie kodulehelt.

OÜ RIKSMAN • tel +372 518 8835

www.mahlapress.ee

Usaldusväärsed uus- tulnukad

Tekst Heli Russak, Tallinna Botaanikaia vanemaednik, fotod Heli Russak, Jaan Mettik

Iga aasta toob meie suvelillepeenardele uustulnukaid. Vahel selgub, et mõnele neist jääb põhjamine suvi külmaks. Sagedamini selgub aga, et uustulnukad on teretulnud täiendus eestimaisele suvelillevalikule.

Kera-lõvikõrva sort 'Shrimp Cocktail'.

Õhuline piimalill 'Diamond Star'.

Õhuline piimalill 'Diamond Frost'.

Kogenud aiapidaja teab, et iga uuendusega ei maksa kaasa joosta. Targem on lasta see kellelgi teisel enne järele proovida. Järgmisi suvelilli on Eestis kasvatatud juba mõni aasta ning selle aja jooksul on nad endid tõestanud usaldusväärsete taimedena. Seetõttu väärisksid need suvikud senisest palju suuremat tuntuust ning laialdasemat kasvatamist.

Feerulalehine ruse

Feerulalehine ruse (*Bidens ferulifolia*) on suurepärase amplitaim ja pinnakatja. Tema kodumaal Mehhikos on tegu mitmeaastase taimega, kuid meie kliimas kasvatatakse teda suvelillena. Selle põhjendamatu vähe kasutust leidnud lille taimi on kevadel võimalik osta aianditest või poodidest.

Umbes 30 cm kõrguseks kasvav feerulalehine ruse on kuni külmadeni kaetud väikeste, tavaliselt kollaste korvõisikutega. Temast on aretatud kompaktsema kasvukujuga sorte, kes sobivad rohkem peenart ääristama, ja rohkelt harunenud vartega sorte, kes

katavad pinda või ripuvad toredasti üle potiääre. Liiga pikaks veninud harusid tohib julgelt tagasi lõigata. Taimed võib päikeselisse kasvukohta välja istutada öökülmaoahu möödumisel. Potis ja amplis ei tohi kastmist unustada. Meeldivalt lõhnavad rohked õisikud meelitavad ligi mesilasi ja liblikaid.

Taimi paljundatakse kas pistikute või seemnetega.

Kompaktse kasvukujuga feerulalehise ruse sort 'Yellow Charm' võiks olla hea alternatiiv madalakasvulistele peiulilledele. Peiulilli on vaja äraõitse- nud õisikutest suve jooksul mitu korda puhastada, kuid feerulalehine ruse on selles mõttes hooldusvaba.

Uudisena on meie aianditesse jõudnud ka feerulalehise ruse valgeõisikuline sort 'Bellamy White'. Väga jõulise kasvuga pikalt õitsev taim on hea lahendus suurematesse anumatesse.

Õhuline piimalill

Uudne suvetaim õhuline piimalill (*Euphorbia hypericifolia*) on pärit troopilisest ja subtroopilisest Amee-

rikast. See 20–30 cm kõrgune kompaktne taim on terve suve kaetud rohkete väikeste valgete õitega ja nõnda tekitab vahuse ilme.

Õhuline piimalill kasvab hästi päikesepaistel, kuid talub ka poolvarju. Õrna välimusega taimed on ilmastikukindlad ja peaaegu hooldusvabad. Eriti hästi sobivad nad kokku erksates toonides madalamate suvelilledega, nt alatiõitsev begoonia, suvidaalia, pelargoonid, peiulilled, gasaaniad jne. Õhulist piimalille sobib kasvatada potitaimena ja ta on hea täitetaim peenardele. Kõige rohkem on levinud Sakamaal aretatud sort 'Diamond Frost'.

Kipslilledega sarnanevat õhulist piimalille paljundatakse pistikutega ja õitsevaid taimi võib saada aianditest. Hea on teada, et õhulise piimalille mahl on mürgine, lapsed ja koduloomad tuleks temast eemale hoida.

Mehhiko vanikkuljus

Mehhiko vanikkuljus (*Cobaea scandens*) on ideaalne taim üheaastaseks vertikaalseks haljastuseks. Oma kodumaal

tunne ära

Feerulalehine ruse 'Port Royal'.

Feerulalehine ruse 'Bellamy White'.

Valgeõieline mehhiko vanikkuljus
'Alba'.

Mehhiko vanikkuljus.

on ta mitmeaastane igihaljas puitunud var-
tega liaan, kes ronib kõitragudega mööda
puutüvesid kuni 8 meetri kõrgusele. Jahe-
dama kliimaga aladel saab mehhiko vanik-
kuljust kasvatada vaid suveliaanina.

Mehhiko vanikkuljuse seemneid on
poodides müügil olnud juba mitu aastat.
Õitsevate taimede saamiseks on vaja tai-
med ette kasvatada. Külv peaks olema
varajane – tehtud juba veebruaris või
märtsis. Välja võib taimed istutada alles
siis, kui mingit külmaohtu enam ei ole.
Istutamisel peab arvestama, et päikesel-
ise ja sooja suve korral kasvavad taimed
kiiresti, moodustades lopsaka tumerohe-
lise lehestiku. Ronivad varred harunevad
ja kasvavad meie oludes 2–3 m kõrgusele.

Esimesed õied ilmuvad tavaliselt juu-
lis ja õitsemine kestab sügiskülmadeni.
Õied on mehhiko vanikkuljusel väga ilu-
sad: lillakat värvi ja kellukesekujulised
ning neist ulatuvad välja pikad tolmukad.
Kuigi vahel võib taim isegi viljuda, seem-
ned meie kliimas siiski ei valmi.

Teda sobib kasutada terrassidel, rõdu-
del ja seinäärsetel peenardel. Lisaks
võib vanikkuljustega katta ilmetut tara
või tekitada sobivasse kohta koonuseid,
sambaid. Sorte mehhiko vanikkuljustest
palju aretatud pole, liik ise on juba väga
kaunis. Poodides on siiski vahel saada val-
geõielist sorti 'Alba'.

Kera-lõvikõrv

Üsna uus ja seni vähetuntud suvelill on
kera-lõvikõrv (*Leonotis nepetifolia*). Mujal
Euroopas on teda juba ammu linnahaljas-
tuses kasutatud, kuid nüüd on kõrgekas-
vulise ja atraktiivse kera-lõvikõrva seem-
neid saada ka meie kaubandusvõrgus.

Lõvikõrvad on pärit Lõuna-Aafrikast
ja taimeperekond on oma nime saanud
tänu karvasele, lõvi kõrva meenutavale
õiekroonile. Tegu on lihtsalt kasvatatava
suvelillega, mingeid erilisi nõudmisi tal
ei ole. Taimed tuleb ette kasvatada, välja
istutada pärast öökülmade möödumist.
Kasvukohaks valida parasniiske mullaga
päikeseline koht.

Kera-lõvikõrva taimed kasvavad suvega
1,5–2 meetri kõrguseks ja õitsevad juuli
lõpust kuni külmadeni. Oranžid õied on
kerajas õisikus ümber varre ja õisikuid
tuleb korrustena aina juurde. Eksootilise-
d taimed ilmestavad kindlasti teie aeda,
õisikud sobivad ka kuivatamiseks. Meie
tingimustes valmivad seemnedki.

Kera-lõvikõrval ei ole palju sorte, liik
ise on piisavalt atraktiivne. Meie seem-
nepoodides müügil olnud kera-lõvikõrva
sordil 'Shrimp Coctail' on aprikoosivärvi
õisikud. ✿

Üllatuskingituse võitja on Tiiu Jögiste!

Eelmises Maakodu numbris palusime
oma lugejatel valida välja kõige enam
meeldinud Maakodu esikaas. Lubasime
kirjutajate vahel välja loosida üllatuskin-
gituse. Ja selle – Ellu Sallide loodud Mulgi
salli – võitis Tiiu Jögiste Võrumaalt.

Mulgi kuuest ja laulupeost inspireer-
itud sall sündis koostöös moedisaineri
Katrini Kuldma ja Ellu Sallide looja Helen
Vaksiga.

Tiiu kirjutas: "Kõige ilusamad kaaned
on need, kus on ka mõni lillepilt. Olen
suur lillesõber ja kasvatan ise ka neid.
Mulle meeldib kõige rohkem Maakodu
1/89 kaanepilt. Nii loomulik ja armas.
Sellist pilti ei näe enam. Nüüd on külasid,
kus pole ühtegi lehma ega ka vissikest.
Ja lapsed on rohkem arvutis. Nad ei teagi,
milline vissi on."

Palju õnne võitjale!

Pärnu

TAIMELAAT

Reede, 29. august kell 9.00–19.00
Laupäev, 30. august kell 9.00–17.00

- Laadal kaubeldakse AINULT aia ja taimedega seonduvatel teema-
del: istikud, lillesibulad, aiasaadused, mesi, aiatööriistad, aiatehnika,
aiamööbel, aiaskulptuurid jne.
- Laadaplatsil on üle 100 erineva suuruse-
ga müügiplatsi, kuhu saabuvad kauplejad
Eestist, Lätist ja Leedust. Kohal on nii puu-
koole kui ka kollektsionääre.
- Tavapäraselt on sügislaadalt võimalik osta
kaasa värskeid Eestis kasvatatud puuvilju
– lisaks õuntele ja vaarikatele ka viinamar-
ju, arbuuse, meloneid jms.

**Pärnu Taimelaat on aiahuviliste kokkusaamise koht, kus lisaks kaup-
lemisele saab kogemusi vahetada oma ala parimate tegijatega!**

Rohkem infot kauplejate kohta: www.parnuaiaklubi.ee.

Sisepääs 1 euro. Lastele pikkusega kuni 1 m sisepääs tasuta.

Vastne aiaomanik Heli Raamets: "Mulle on oluline ise võimalikult palju mahetoitu kasvatada. Põnev on katsetada uusi sorte ja proovida vähemtuntud aedvilju. Minu lemmikud on suvikõrvitsad. Kas nende kasvatamisel on ka mingeid nippe? Ning mis vahe on rullkõrvitsal, kabatšokil ja tsukiinil?"

Ilusad ning hõrgud suvikõrvitsad

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **Kaja Kurg, Shutterstock**

Suve mõnusaim aeg algab siis, kui kabatšokkidelt hakkab vilju saama. Siis pole enam mingit muret, mida süüa: kabatšokk pannile koos saiapuru/pannkoogijahu ja võiga, juurde koduaia tomatid ja maitserohe-line. Midagi paremat on raske tahta! Ja huvitaval kombel ei tüüta üldse ära ka.

Kõik käib kähku, sest noori vilju ei tule koorida ning mingit vajadust pole ka õrnu seemnealgmeid eemaldada.

Ülilihne suvetoit on samas tõeline gurmeeroog, mis suvel tänu koduaiale vabalt ja odavalt käes. Patt oleks seda võimalust mitte kasutada ja kabatšokke mitte kasvatada, sest talvisel poolaastal neid poest ostes peab olema väga paks rahakott.

Rullkõrvits ehk kabatšokk

Taimenimede komisjon nimetas kabatšoki mõni aeg tagasi rullkõrvitsaks, sest oma silindrilise kuju tõttu meenutab ta tõesti rulli. Paraku pole see nimi nii suupärane kui vene keelest tulnud mahlase kõlaga kabatšokk. Õnneks peab ametlik taimenimekiri (www.ut.ee/taimenimed) õigeks ka rahvale omaseks saanud "kabatšokki". Rullkõrvitsale on antud veel kolmaski nimi – melonkõrvits.

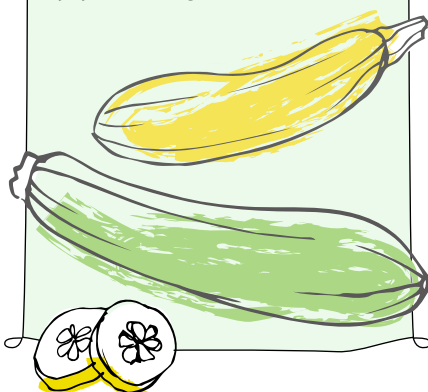
KASULIK TEADA

Mis on mis

Kõrvitsad võib laias laastus jagada kaheks: tali- ja suvikõrvitsateks. Esimestel lastakse lõpuni küpseda, neil tekib tihe ja kõva koor, tänu millele nad säilivad kaua.

Suvikõrvitsatel süüakse noori, veel valmimata vilju. Mõnda kõrvitsa teisendit saab kasutada nii ja naa.

Tuntumad suvikõrvitsad on meil kabatšokid ja patissonid, vähem teatakse käändkõrvitsaid ehk kruuknekke ja pikka kõrvitsat ehk kokoselli. Nad kõik on hariliku kõrvitsa (*Cucurbita pepo*) alamliigid.

Väga sageli räägitakse ka tsukiinidest. See sõna on tulnud itaalia keelest (*zucchina*) ja tähendab samuti rullkõrvitsat.

Kabatšokid on sellepärast nii hõrgud ja mahlased, et nende vilju on õige tarbida noores õrnas eas. Siis on koor veel õhuke ja seemnete areng algjärgus. Parim kasutusaeg on kuni kümne päeva vanuselt. Kui küünega vajutades jääb koorele jälg ja seemned pole veel välja arenenud, on vili õiges tarbimisfaasis.

Tõelised gurmaanid eelistavad aga lausa selliseid viljahakatisi, mille otsast pole veel (emas)õiski jõudnud pudeneda. Suvikõrvitsa õied (sh ka isasõied) on muide väga maitavad, aias jalutades võib mõne niisamagi suhu pista. Kulinaarid teevad õitega igasuguseid trikke.

Vilja valmides koor puitub ja viljaliha muutub tuimemaks. Ka sellised viljad on söödavad, aga maitse nauting jääb saamata. Kõva koor ja puidused seemned tuleb enne söömist muidugi eemaldada.

Kabatšoki viljad on tavaliselt piklikud silindrid. Rohelised, kollased ja ka triibulise koorega. Kuid on ka ümarate viljadega sorte, mida süüakse umbes tenniseballi suuruselt.

Itaallaste gurmeesort 'Striato di Napoli' (esiplaanil). Rohelisetriibulised viljad on parimad noorelt, kuid neid võib yabalt tarbida ka täiskasvanult (kasvab kuni 90 cm pikkuseks). Jahedas kohas võib säilida jaanuarini. Kõrval 'All Green Bush'.

Patisson 'Sunburst' on ülimalt saagikas ja ka väga maitsev.

Varane Itaalia sort 'Bolognese' ületab oma nüansirikka maitsega paljusid teisi.

Spagetikõrvitsa tagasihoidliku valkja koore all peitub väga maitsev ja kuumutades põnevalt "spagetiseeruv" viljaliha.

Lilleõit või ribilise servaga taldrikut (kuidas kellelegi tundub) meenutavate viljadega patissonide teine ametlik nimi on taldrikkõrvits.

Mina pean patissone veelgi maitsvaks kui kabatšokke. Olen sama kuulnud nii mõneltki teiselt potipõllumehest. Aga samas just hiljuti keegi imestas: kas patissonid kõlbavad siis süüa? Ta on paljust ilma jäänud, aga kunagi pole ju hilja proovida!

Patisson tuleb tarvitada veelgi nooremalt kui kabatšokke, parimad on nad 3–5päevaselt, kui läbimõõt on vaid 6–9 cm. Patissoni viljaliha on kabatšokiga võrreldes tihkem, kuid samas õrnem. Ülevalminud patissonid puituvad ega kõlba enam süüa.

Eriline spagetikõrvits

Aastaid oli mu suurim lemmik spagetikõrvits, mis on samuti hariliku kõrvitsa alamliik. Eelkõige just maitse tõttu, mis – vähemalt sordil 'Spaghetti' – oli tükk maad hõrgum kui teistel kollastel ja rohelistel "rullidel".

Nii nagu nimigi ütleb, muutub spagetikõrvitsa viljaliha kuumutades pee-

nikesteks ribadeks ehk n-õ spagetiseerub. See on vahva, sest me sööme ju ka silmadega.

Kirjanduse järgi kuulub spagetikõrvits talikõrvitsate seltskonda. Tema tünnikujulistel (15–25 cm) viljadel lastakse lõpuni küpseda ja need võivad säilida üle poole aasta. Meil ei õnnestunud aga ühtegi spagetikõrvitsat pikemalt säilitada, sest need söödi lihtsalt enne ära. Noorelt ongi nad maitsvamad ning siis saab nad nahka pista koos koore ja seemnetega.

Tänuväärset lihtne kasvatada

Oluline on istutada suvikõrvitsad võimalikult päikeselisele kohale, sest varjus jääb saak viletsaks. Hea pole ka tuuline paik, kuna suured lehed võivad kergesti murduda. Tuulekaitseks võib rajada ajutise tõkke.

Nii kabatšokk kui patisson on soojanõudlikud kultuurid. Ettekasvatatud taimed on mõistlik välja istutada alles juuni algul, kui ka ööd on juba soojad.

Sooja ilmaga kasvavad suvikõrvitsad hoogsalt, kõige mõnusamalt tunnevad nad end 18–24° juures. Kui soo-

jakraade on aga napilt (alla 10°), jääb kasv lausa seisma. Seda oli hästi näha tänavu juunis, kui mõne pärislehega peenrale istutatud taimed lihtsalt "istusidki" niimoodi muutumatuna nädalate kaupa. Soojalainega saabus plahvatuslik areng.

Suvikõrvitsatel on soojem, kui nad istutada mustale kilele, peenraloorile või peenravaibale. Nende kõhualust saab ka nii soojendada, kui panna peenraste tehtud süvendisse sõnnikut või komposti, mis eraldab lagunemisel ülemisse mullakihti soojust.

Jaheda ilmaga hoidke noori välja istutatud taimi loori all. Õitsemise algul võtke see aga kindlasti ära, et mesilased-kimalased ja muud putukad pääseksid õisi tolmeldama.

Sobivaim muld on kerge või keskmise raskusega viljakas huumusrikas liivsavimuld. Happelisel mullal (pH alla 6) kõrvits ei kasva.

Rammus maa ja palju niiskust

Orgaaniline väetis teeb suvikõrvitsad ilusaks ja viljakaks. Kevadel kae-vake kasvukoha mulla sisse komposti

Eriliselt hea maitsega kabatšokk 'Greta' F1. Hästi saagikas, kasvatab hoogsalt vilju ka jaheda ilmaga. Suured täiskasvanud viljad (40–50 cm) on sama maitsvad kui noored.

Keskvarane rullkõrvits 'Black Beauty' hakkab saaki andma 45–55 päeva pärast tärkamist.

Rullkõrvits 'Tondo di Piacenza' kasvatab ümmargusi tumerohelisi vilju.

või kõdusõnnikut, hästi mõjuvad ka kanakaka-merevetikagraanulid.

Kui tundub, et muld pole piisavalt rammus, võib noori taimi (3–4 pärislehte) kosutada lämmastikuga, lisades kastmisvette mõnd lämmastikurikast väetist.

Hea turgutusvahend on kääritatud kõrvenõgeseleotis (lahjendage 1 : 10). Ei tee paha, kui sellise maheväetisega taimi kord nädalas kasta.

Suvikõrvitsatele meeldib, kui muld on ühtlaselt niiske – siis kasvavad nad ilusa saagi. Kuival suvel kastke kord või paar nädalas, igale lopsakale puhmikule kulub 2–4 liitrit vett.

NB! Laske kastmisveel enne päikese käes soojeneda. Massilise õitsemise ja viljade moodustumise ajal on eriti oluline, et taimel oleks piisavalt vett saagi kasvatamiseks.

Parim niiskusehoidja on puhmikute alla paksu kihina laotatud muruniide.

See päästab ka rohimisest ning altpoolt tasapisi lagunedes lisab mulda toitaineid.

Kogenud aednikud soovivad parema saagi saamiseks puhmiku keskelt paar-kolm lehte ära võtta, et putukatel oleks lihtsam pääseda lehtede all olevaid õisi tolmeldama.

Noppige usinalt

Pärast õitsemise algust on loota, et nädala-poolteise pärast saab juba esimesi vilju proovida. Mida tihedamalt kabatšokke-patissone taimelt korjata, seda rohkem vilju taim kasvatab. Noorte hõrkude viljade saamiseks tulebki neid sageli noppida.

Kui jätate aga rullid, pallid ja taldrikud peenrale paisuma, jääb õisi vähemaks ja taim pühendub järglaste üleskasvatamisele (seemnete küpsetamisele).

Augustis võivad ööd juba päris jahedaks minna, siis kulub sooja hoidmiseks jälle ära katteloor. Päeval võtke see ära, et tolmeldajad tööle pääseksid.

Lisaks maitsvatele viljadele on suvikõrvitsatel veel üks tore omadus: oma lopsaka lehestikuga on nad ka väga ilusad pinnakatjad. ✿

Professionaalsed toidu- ja taimekuivatid

Kuivata ise ürte,
viinamarju, marju,
õunu, seeni, kala
ja liha.

Hinnad alates
229,60 €

www.rodoad.ee

rodoad@gmail.com

www.facebook.com/kasvuhooned

tel 501 6742

Rodoaed

Herbaa

teadus ja ilu ühes

Tekst **Merlyn Pajur**,
Tallinna Botaanikaiaia
herbaariumi kuraator
Fotod **Jaan Mettik**,
repro, Shutterstock

riium

Iga taimesõber on raamatu või ajalehe vahel mäletuseks lehti või õisi kuivatanud. Sellest tegevusest võib aga saada algus teaduslikule hobile või hoopis põnev sisekujunduselement.

Miks üldse taimi, seeni või vetikaid kuivatatult säilitada? Aastasadade jooksul kogutud materjalid on teadus- ja arendustöö alus. Herbaariumid kajastavad Eesti ja ka teiste alade looduslikku mitmekesisust ja arengut, neid kollektsioone kasutavad teadlased ning asutused looduskaitsetöös.

Taimehuvilisele võib herbaarium tähendada muudki kui teadust – see võib olla mälestus-eesmeks. Reisilt, matkalt või oma aiastki korjatud taimenäidis võib kesta õigeid säilitustingimusi silmas pidades sajandeid.

Samuti on võimalik herbaariumi tehes koostada näiteks kollektsioon oma aia taimedest. See ei pea sugugi seisma pimedas kapis, vaid võib ripuda hoopiski raamitult seinal talvelgi silmailu pakkudes. Herbaarlehtedest võib koostada ka raamatukese oma aia taimedest.

Herbaariumi eeltööd

Kuidas herbaariumi valmistada ning mida seda tehes silmas pidada? Herbaariumiks tehtavad taimed peavad olema pressitud, kuivatatud ning kindlasti ka etiketeeritud. Etikett on vajalik selleks, et teada, kes ja millal taime korjas, samuti märgitakse juurde leiukoht ja kasvukoha kirjeldus.

Herbaariumi tegemiseks läheb vaja suurt hulka ajalehti (ärge kasutage klantspaberit, see ei ima taimedest tulevat vett), taimeraami või ajalehesuuruses papitükke ja vineertahvleid, kühvli taimede väljakaevamiseks, oksakääre ning raskusi taime pressimiseks. Lõpuks ka tugevamat paberit, millele kuivatatud taimed kinnitada.

Muuseumide kollektsioonides olevad herbaarlehed on kleebitud tavaliselt A3-mõõdus lehtedele. See formaat võimaldab kleepida ka natuke suuremaid taimi, nii et neile omased tunnused ära mahuks.

Taimi kogutakse kuiva ilmaga, sest vihmastel päevadel korjatud taimede kuivatamine võtab kauem aega ning need võivad hallitama minna ja oma värvi muuta.

Korjata tuleks selliseid taimi, kellel on õied või viljad, sest need võivad olla olulised taime määramisel. Rohttaimi tuleks koguda koos juurtega (juured hiljem ka mullast puhastada!). Puittaimede puhul tuleks lõigata paraja pikkusega oks.

Oluline on kuivatamine

Kui taim on välja kaevatud või oks lõigatud, tuleks see kohe panna ajalehe vahele ja võimalikult ilusasti ära sirutada – taim ei tohi kortsu jääda. Lisage ajalehe vahele ka leiuandmetega märkepaber. Kui võimalik, märkige etiketile ka koordinaadid – see annab leiuandmetele veelgi väärtust juurde.

Koju jõudes lõigake kaks papitükki (mida paksem papp, seda parem) või vineertahvli, mille vahele saab taimed vajutuse alla panna. Vajutuseks sobivad kivid, raamatud või muud käepärased raskused. Esimese vineeri- või papitüki peale pange 3–4 ajalehte ning siis ajaleht, mille vahel kuivatatav taim on.

Vaadake taim veel kord üle: kui see on kortsus, sirutage seda uuesti. Jätke korjamisandmetega etikett samuti selle ajalehe vahele, siis ei kao see ära. Lisage kuivatatava taime peale veel mõned ajalehed. Ülejäänud taimede kuivatamine toimub kihiti, nagu eespool kirjeldatud. Paki kõige pealmisele osale jätke kuivad ajalehed, katke need papi või vineertahvliga ja lisage raskus.

Esimestel päevadel tuleks võimalikult tihti ajalehti vahetada, kuna need imavad taimest tuleva niiskuse väga ruttu endasse. Paari päeva möödudes vahetage ajalehti vastavalt vajadusele. Kui taime ümber olev paber ei ole enam katsudes

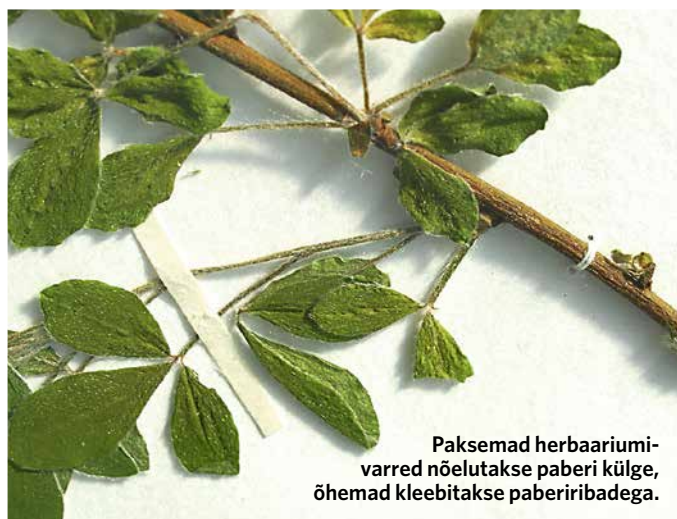
HEA TEADA

Herbaariumiks nimetatakse pressitud, kuivatatud ja etikettidega varustatud taimekogu.

Kõige vanemaks herbaarnäidiseks peetakse oliivioksa, mis leiti Vana-Egiptuse vaarao Tutanhmoni hauakambrit.

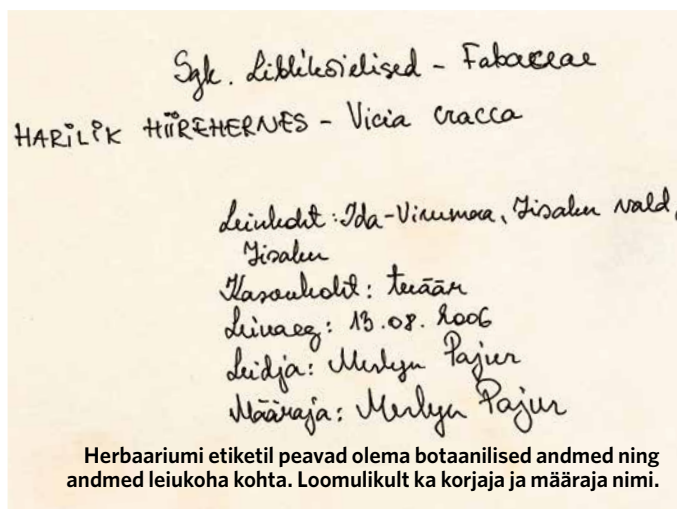
Kui sirutamise käigus selgub, et taim ei mahu lehele, ei lõigata seda väiksemaks, vaid murtakse kokku paberi mõõduksse.

Paksemad herbariumivarred nõelutakse paberi külge, õhemad kleebitakse paberiribadega.

Kui kuivatamisel on olnud vajutus liiga kerge, jäävad taimed kortsu.

Sylk. Liblikõielised - Fabaceae
 HARILIK HÜREHERNES - *Vicia cracca*

Leiuksht: Ida-Virumaa, Gissaku vald,
 Gissaku
 Kasvatuskohalt: teetän
 Iivasaeg: 13.08.2006
 Leidja: Merlyn Pajur
 Määraja: Merlyn Pajur

Herbariumi etiketil peavad olema botaanilised andmed ning andmed leiukoha kohta. Loomulikult ka korjaja ja määraja nimi.

Luca Ghini.

niiske ja taim on muutunud jäigaks, võib taime vajutuse alt ära võtta ning hakata seda herbaarlehele kleepima.

Herbariumi vormistus

Taimed kleebitakse tugevamale A3-suurusel paberile. Loomulikult ei pea aluspaber alati nii suur olema, kuid selline on standard. Taimi kleebitakse kleepribadega. Kleepribad võiksid olla 2–3 mm laiused ja ühelt poolelt kaetud tugevama paberiliimiga. Kleepribasid kasutatakse õhemate taimeosade liimimisel. Jämedamaid varsi võib ka 2–3 pistega õmmelda.

Seda, kas taim on korralikult kinnitatud, saab teada väga lihtsa meetodiga – kui pöörata herbaarleht taguripidi ja sealt midagi rippuma ei jää, on kõik taimeosad korralikult kinnitatud.

Kõige viimase asjana tuleks kirjutada korralik etikett taime sugukonna, ladina- ja eestikeelse nimetuse ning kõikide leiuanndmetega.

Kui teete herbariumi oma tarbeks, võite sinna soovi korral märkida muudki infot, mida peate oluliseks. Etikett kleebitakse paremasse alumisse nurka.

Herbariumi soovitatakse säilitada kuivas ruumis ja nii, et päike sellele peale ei paista. Päikesepaistel tuhmub taime värv kiiresti. Kui soo-

vite oma taime panna pildiraami vahele, tuleks sellega arvestada.

Kui esimesed kuivatuskorrad välja ei tule – ärge heitke meelt, harjutamine teeb meistriks!

Herbariumi ajalugu

Tänapäevase herbariumi ajalugu ulatub XVI sajandisse, mil Bologna Ülikooli botaanikaprofessor Luca Ghini (1490–1556) võttis kasutusele sellise herbaarlehe, nagu me seda praegu tunneme. Tema tudengid Cibo, Turner, Aldrovandi ja Cesalpino eelistasid samuti niisugust taime säilitusviisi. See levis üle Euroopa ning herbariseerimist hakkasid kasutama ka paljud teised botaanikud. Herbariumid kuulusid taimeuurijate omandusse, neid vahetati omavahel ja ka müüdi. Väga vanu herbariume köideti isegi raamatuteks.

Maailma suurimad herbaarkogud on näiteks Pariisi Loodusmuuseumis, Kew' Kuninglikus Botaanikaaias, Komarovi-nimelises Botaanika Instituudis Peterburis ja New Yorgi Botaanikaaias. Neis kogudes säilitatakse miljoneid herbaareksplare. Eesti suurimad herbaarkogud asuvad Tartu Ülikooli Loodusmuuseumis, Eesti Maaülikoolis, Eesti Loodusmuuseumis ning Tallinna Botaanikaaias. ✿

Maalehe gladiooliraamat

ANDI NORMET

Gladioolid on tõelised õiekaunitarid: lisaks ilusatele õitele aias on gladiool ka suurepärase lõikelill, mis püsib vaasis kaunina kuni kaks nädalat. Tänapäevased sordid on ilmastikule vastupidavad ning õisikus on palju korruga avatud õisi. Gladioolide edukaks kasvatamiseks on vaja teada neile sobilikke tingimusi ja arenguetappide iseärasusi. „Maalehe gladiooliraamat“ jagab soovitusi ja nõuandeid, kuidas seda küllaltki nõudlikku lille kasvatada – millist kasvukohta valida, kuidas istutada, paljundada, kasvatada ja lille haigustega võidelda. Raamatust leiate ka sordinimekirjad Eesti oludes hästi vastu pidavatest sortidest.

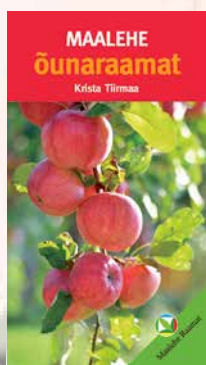

Maalehe väike seeneraamat

AIN RAITVIIR

Maalehe väike seeneraamat annab ülevaate Eestis enam levinud söögi- ja mürgseentest. Mürgiste seente korralik tundmine on niisama

oluline kui söögiseente tundmine. Siit saab soovitusi, millised seened on targem metsa jätta ja mida teha mürgistuste korral.

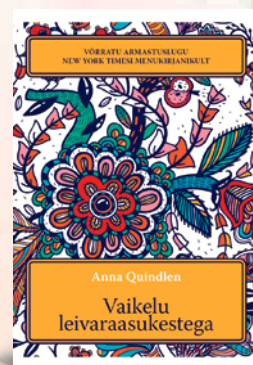

Maalehe õunaraamat

KRISTA TIIRMAA

Õunapuu on enim kasvatatud viljapuu Eestis. Et õunapuu saaks pakkuda silmailu ja temast oleks rõõmu ilusate ja maitsvate viljade näol, tuleb puudele luua sobiv kasvukeskkond ning nende eest iga-aastaselt

ja asjatundlikult hoolitseda. „Maalehe õunaraamat“ annab ülevaate õunapuudele sobiva kasvukoha valikust, õunapuu pookealustest ja uuematest sortidest, istutamisest, saagi kujunemisest, võralõikusest, väetamisest, taimekaitsest ning saagi koristamisest ja säilitamisest.

Vaikelu leivaraasukestega

ANNA QUINDLEN

Võrratu armastuslugu New York Timesi menüükirjanikult Anna Quindlenilt. „Vaikelu leivaraasukestega“ algab püssilasuga

ja lõpeb uue plekk-katusega. Nende kahe sündmuse vahel on paeluv portree fotograaf Rebecca Winterist, kelle töö tegi temast paljude naiste jaoks kangelase. Nüüd on Rebecca karjäär languses, pangaarve kõhnahe ning ta on põgenenud linnast pärapõrgusse, kus ta koos katusepanija Jim Batesiga puu otsa ehitatud platvormil seistes avastab, et elu ei ole ainult see, mida ta läbi kaamera-silma näinud on.

Ülitundlik inimene.

Mis aitab, kui maailm kipub sinust üle sõitma?

ELAINE N. ARON, PhD

Kas teil on elav fantaasia? Kas teiste inimeste meeleolu

mõjutab ka teid, te ehmate kergesti ning vali müra, ere valgus ja rahvarohked sündmused tekitavad teie ebamugavust ja soovi ära minna? Kuigi teised võivad teie käitumisest järeldada, et olete häbelik, nõudlik ja eemalolev, olete tõenäoliselt hoopis ülitundlik. Ülitundlikud inimesed, kes moodustavad ligikaudu viiendiku populatsioonist, on teistest edukamad vigade märkamisel ja nende vältimisel, väga kohusetundlikud, suure keskendumisvõimega ning eriti osavad ülesannete täitmisel, mis nõuavad hoolsust, täpsust, kiirust ja vähimategi erinevuste märkamist.

Kuidas peletada mutte

SÆDE LEPIK

Aiapidaja maa-jagamise muti ja mürgiga on paraku lõputu töö: kui üks loom saab kinni püütud, siis tuleb varsti asemele uus põlvkond. Muti ja mürgi peale ei tasu

vihastada, sest viha kärbib pigem teie enda elupäevi. Muti- ja mürgitõrjel on palju rohkem kasu kannatlikust meelest ja mitme vahendi kooskasutusest. Kui muttide ja mürgide peletamiseks oleks olemas üks imevahend, siis teaksid ja kasutaksid seda kõik. Sellist vahendit ei ole. Sellest raamatust saate ülevaate nii ajast aega pruugitud rahvapärastest kahjuritõrjevõtetest kui ka kasutada lubatud peletusvahenditest ja lõksudest, mis on praegu poodides müügil.

Tähtpäevad

ANNELI SIHVART
Kalendriaasta, mille järgi me elame, liigub ühest pühast teise, tähtpäevad on osa meie kõigi igapäeva-elust. Samas pole ükski

tähtpäev igavene. Neist mõned muutuvad aja jooksul aina olulisemaks, teised unustatakse, kolmandad jäävad küll alles, kuid omandavad hoopis meelelahutusliku tähenduse. Käesolev kogumik annab ülevaate Eestis tähistatavate riiklike, kiriklike ja rahvakalendri tähtpäevade saamisloost, kommetest ja nendega seonduvatest tõekspidamistest.

Sõpruses

särama lõõnud

sahver

Elegantne Mööblisahvri sisustussalong Pärnu südalinnas on tõeline sisustajate maiuspala kohviku Komfek kõrval. Kaks kõrvutiasetsevat äri tegutsevad omavahel õndsas sümbioosis, kuid jäädes samas oma liistude juurde. Sel korral piilume sügavamalt “sahvrise”.

Tekst **Kristel Kirss**, fotod **Stiina Sepp**

Mööblisahvri silmapaistva ilumeelega perenaised Piret Parts ja Laili Randmaa, kelle ideedega oleme teidki varem kostitanud, on mitu aastat ehk igal kevadel unistanud kaunist sisustussalongist. Õnne- like asjaolude kokkulangemisel sai nende soov tänava kevadel tööks.

Kui Pärnu vanalinnas Eliisabeti kiriku vastas endises kaupmehemajas kohvikut sättima hakati, kutsus sealne perenaine Kairi oma sõbrannast sisekujundaja Laili kujundusnõuandeid jagama.

Tööde kõrvalt pakkus “sahvrise” tulnu kohvikurahvale välja idee: osa kohvikumööblist, miks mitte ka nõudest, võiks olla müügiks. “See oli mul juba ammine idee. Ma ise satun vahvates kohvikutes sageli vaimustusse väikestest imelistest asjadest,” selgitab ta. “Olen siis tabanud end mõttelt – kahju, et seda või teist ei saa kaasa osta. Nii pakkusingi idee Komfekile – külastaja sööb, joob, ning kui mõni laud, valgusti või tool hakkab meeldima, siis ostab ta selle kaasa. Nii saab interjööri hoida pidevas muutumises, värskena.

→ lk 62

↪ “Sahvri” haldjad Laili Randmaa ja Piret Parts täitsid sel kevadel oma unistuse. Nad naudivad tööd armsas sisustussalongis, ruumides oli kunagi majavalitsus, viimati kinnisvarabüroo.

↑ Laili õmmeldud peened Tilda nukud, mis on romantilistes riietes ning samas nii nukra ilmega, ei jäta kedagi külmaks.

Klient ei tüdine ega pea uut kohta otsima ning tuleb oma lemmikkohvikusse huviga.”

Sel ajal kui Laili ja Piret Komfeki sisustamisel abiks käisid, asus maja teises tiivas väike kinnisvarabüroo. Viimaks leiti, et märksa paremini sobiks kohviku naabriks “sahver” ehk nende õdus ja armas tapeedi- ja sisustusalong. Nende suureks rõõmuks selgus, et kinnisvarabüroo kolibki ära ning nemad võivad osakese oma Lao tänaval asuvast Mööblisahvrist Kuninga tänavale tuua. “Ega me neid kaht müügisaali päris lahku pole kolinudki, need toimivad käsikäes,” täpsustavad naised. Selleks et mõlemad kohad saaks tegutseda, on Piret ja Laili tööl vahetustega – kord ollakse Lao tänaval, siis järgmisel päeval südalinnas klientidega suhtlemas. “Isekeskis räägime, et meil on nüüd kaks “sahvrit” – üks linna- ja teine maasahver,” mainib Piret.

Tähendusega sõnumid on popid

Enne sissekolimist taheti ruume veidi salonilaadseks sättida. Siis aga saadi teada, et maja peremees ei luba nendes ruumides midagi muuta. “Esialgul oli see ehmata-oleme tapeete pakkuv sisustusalong, aga me ei tohi tapeete seina panna,” meenutab Piret. “Asju sisse kolides aga vaatasime – kenad kõrged laed ja bordüür, need sobivad meile väga hästi. Nüüd me enam ei tunnegi vajadust midagi muuta.”

“Sahver” sai enda käsutusse kaks kõrge laega ruumi, milles on vahvaid orvakesi ja aknalaudu. Praegu on need kõik kaupa täis laotud. Salongis näeb romantilisi tapeete, valgusteid ja ruume elavdavad sisustusaksessuaare. Need telliti Täanist ja Norrast. Kesklinna kaubavalikusse valitigi väiksemad sisustusaksessuaarid ja kingituseks sobivad kaubad, mida kliendid saavad n-ö käes ära viia või väiksesse sõiduautosse mahutada.

Ruumi ilmestamiseks koliti kaupluslaost salongi ka kõik endele armsaks saanud kummutid. Mitmed meilegi tuttavad mööblitükid tunduvad uues poes nüüd palju efektsemad. “Me ei tahtnud neid sinna nukrutsema jätta,” naerab Piret ja Laili lisab: “Mööbliga ongi nii, et kui sellele tuule alla teed ehk ringi tõstad, muutub see nagu uueks ja saab varasemast sootuks rohkem tähelepanu.”

Söögitubadesse saab siit osta armsaid nõusid, näiteks Happy Mugsid sarja kruuse ja teeserviise. Üks nende poe menukamaid kaupu praegu on veinipaki hoidja ehk nägus sangaga karbike, millega mugav jooki piknikule kaasa võtta ja seal serveerida. Laili ütleb, et kui keegi tahab trendikas olla, siis peaks ta eelistama vasekarva karbikest. “Vask läheb aina enam moodi,” märgib ta. Nende kaupluses on juba müügil eri suuruses vasest kupliga valgusteid.

↖ Sisehoovis toimuvad kaht äri liitvad ühisüritused.

← Kahe äri vahelises koridoris on juba, mida vaadata. Koridorist sammuke edasi on kaupmehemaja kunagine mantelkorsten. Kliendid liiguvad majas huviga ringi.

Hästi ostetakse puidust ja metallist tahvli-tele kirjutatud mõtteteri. Meile jääb silma sil-
dike, millele on kirjutatud praegusesse ühis-
konda hästi sobiv tõdemus “Uni saab omale,
töö saab teisele”.

Piret ja Laili on siltide menukuse üle mõtisk-
lenud. Nad usuvad, et kätte on jõudnud aeg, mil
inimesed otsivad ümbritsevast argipäevaks seni-
sest enam pidepunkte, märke, sõnumeid, mil-
lest kinni haarata või millegi toimumist seletada.
Mitmed on salongist lahkudes ja tahvlikese ostes
öelnud, et nad leidsid enda mõtte, mida nad ise
ei ole osanud nii hästi sõnastada.

Jätakuvalt leiutavad andekad perenaised ka
ise sisustusse sobivaid ja ohoo-efekti tekita-
vaid sisustusaksessuaare. Viimane teoks saanud
mõte meenutab lasteluuletust, mis rääkis
hiirest, kes tegi piimapudelist uue auto
mudeli. Piret nägi kunagises piimapü-
tist vahvat põrandavalgustit.

Oma sahvri mööblimeistri abiga
saigi mõte teoks. Imetlejaid on, kuid
omanik, kelle elamisse see sobiks, pole
veel poodi jõudnud. Küllap jõuab,
salong on vaid paar kuud lahti olnud.
“Lao tänav ruumides leiutame me
ikka edasi. Siin ei saa sedasi möllata.”

Piretit ja Lailit koos kliente nõusta-
mas või koos mõnd mööblitükki stiilse-
maks kohendamas nähes jääb mulje, et tegu
on lapsepõlvesõbrannadega. Tegelikult see
siiski nii ei ole.

Kaunid mustrid liitsid

“Mul oli juba Mööblisahvri pood, mil-
lele naiselikuks täienduseks oli ka väike
vintage-kehakatted pakkuv pool,” meenu-
tab Piret. “Kui kolm aastat tagasi oli Pär-
nus kunstide öö Augustiunetus, pöördus
Laili minu poole ettepanekuga, et ma teeks
nende riietega moeetenduse tema juuk-
surisalongi ees. Otsisingi modellid, neile
sobivad rõivad ning Laili tegi neile soen-
gud. See meeldis rahvale nii väga, et algul
planeeritud ühe etenduse asemel tuli
teha kaks.”

→ lk 64

Pireti leiutatud
piimapütist
valgusti.

Antiigiveebist leiad

speedheater System

Speedheater
värveemaldusvahendid

amello

Looduslikud puiduõlid
ja vahad

SAVIKROHV

Savikrohv

www.antiigiveeb.ee/epood

↑ Seinakatete valik on sisustussalongis rikkalik. Siit leiavad endale tapeedi nii Belle Maisoni, Borase kui ka Morris & Co sarjade austajad.

↗ Kohviku seinamaaling on Laili ja Pireti tehtud. Diivanipadi on Mööblisahvril, seda reedab ka hinnasilt. Padja saab klient soovi korral kaasa osta.

↗ Mööblisahvri sisustussalong on põnevat uudistamist täis.

Tõeline koostöö algas aga siis, kui Mööblisahvri külastajad hakkasid paluma, et Piret võtaks poodi ka tapeedid müügile. Kliendid ei tahtnud enam mõne tapeedirulli vaatamise pärast Tallinna ja Pärnu vahet sõita. Siis helistas Piret omakorda Lailile, keda ta teadis kui sisekujundajat. Koos sõideti välismaale messile tapeete valima. “Siis saimegi aru, et sobime väga hästi! Ja Mööblisahvris oli tapeedi jaoks piisavalt ruumi,” võtab Piret nende ühise äri alguse kokku.

Piret meenutab üht hiljutist imearmsat seika. Ta käis enne salongi avamist reisil. Ja kui tagasi tuli, oli nende tulevase peene äri keskel vaid üks tugitool ning selles istumas imekaunis pitsilises kleidis Tilda nukk. Selle oli Laili spetsiaalselt talle teinud tervitusingituseks. Piret on nüüdki veel hingepõhjani liigutatud.

Sümbioos sünnitab uusi ideid

Pärnakate seas kasvas “sahvri” tunnus salongiõhtutega. Mööblisahvri kaupluslaos oli piisavalt ruumi, et kokku kutsuda inimesi, kes oskavad midagi tarka, huvitavat või õpetlikku teistele pajatada. “Mõtlesime eri teemasid ning tegime tasuta ürituse. Alati tuli keegi toidu või veiniga. Me ise hoidsime end tagaplaanile,” meenutavad nad. Kõige rahvarohkemad salongiõhtud, mis neile eredana meelde jäid, olid mahetoodete ja jõuluaegne salongiõhtu. Siis oli rahvast nii palju

koos, et perenaistel tekkis hirm, kas laoruumi teise korruse põrand vastu peab.

Nüüd on uus ja valgem koht, uued ideed ja kliendid. Ent Kompfek ja “sahver” toimivad koos silmanähtavalt hästi. “Ühel päeval astus meie uksest sisse armas proua, kes sisenemise järel lükkas oma abikaasa kohe uksest kohviku suunas ning teatas talle, et mingi mees heaga kohvikusse, sest tal läheb nüüd aega,” teeb nähtu Lailile rõõmu.

Ärid käsikäes

Kompfeki kohviku käsutuses on ka kaupmehe-maja hoov. Sinnagi on säilitatud lauad, toolid ja isegi väike heinapakkidega kaunistatud lava. Sisehoovi kasutatakse ühiste ürituste korraldamiseks. Maakodu külaskäigu päeval tuli Lailil sisehoovi kaunistamisel abiks olla, et seal tüdrukuteõhtu atmosfääri luua. “Oleme tõesti oma tegevuste nimekirja pisut laiendanud ning võtnud sekka fotolavastused. Selle teenuse pakkumiseks on meil ka tubli fotograaf ja kaardikunstnik,” teatab Laili.

Juba hüppabki kohviku perenaine Kairi üle ukse sisse ning kutsub Mööblisahvri rahvast üle läve mündiga maitsestatud hernesuppi sööma. Vaimustav supp ja vahvalt sisustatud interjäär jäävad hästi meelde. Üks mis kindel – mõlemaid kõrvuti asuvaid ärisid tuleb uuesti külastada.

Mööblisahvri kauplus-ladu ootab samuti külastajaid. Sinna on ikka asja, kui vajatakse *vintage*-stiilis mööbliesemeid. ✨

Maakodu.ee

Sinuga toas ja õues!

Eesti suurim kodu- ja aiandusportaal!

KODU

NIPINURK

AED

KÖÖK

TEHNIKA

*Inpireeriv abiline
nüüd ka veebis!*

Suvikõrvitsa- kukeseene panniroog

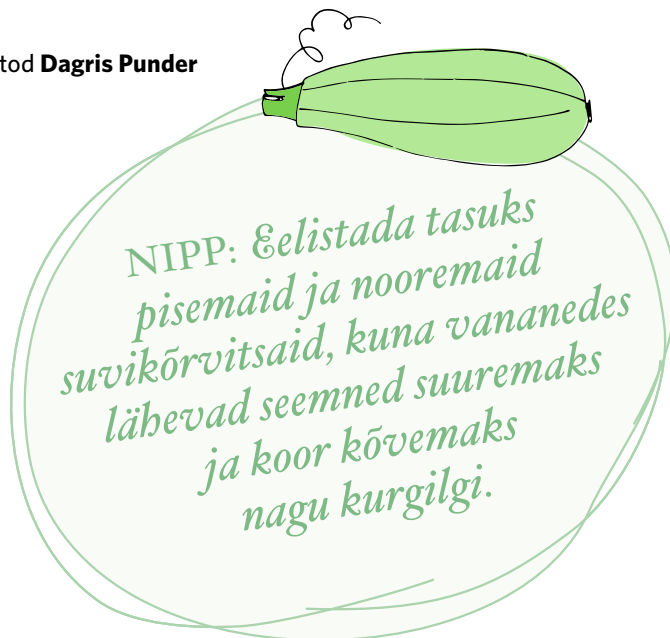
Suvisele hommiku- või lõunalauale sobib hästi panniroog suvikõrvitsa, kartulite ja kukeseentega. Kõrvale värske salat, ja tõhus eine on garanteeritud.

- 3–4 keedetud kartulit
- paar peotäit kukeseeni
- 1 suvikõrvits kuubikuteks lõigatult
- 2–3 küüslauguküünt (soovi korral)
- 2 muna
- soola-pipart
- õli praadimiseks

Kuumutage pannil õli, lisage viiludeks lõigatud kartulid, suvikõrvitsakuubikud ja kukeseened. Lisage soovi korral ka hakitud küüslauk, maitsestage. Kuumutage läbi ning lööge siis kõige peale lahti paar muna. Küpsetage, kuni muna on valmis. Serveerige koos salatiga.

Suvikõrvitsalised pakuvad suurel hulgal valmistamisvõimalusi. Nende plussiks on ka hea kättesaadavus. Siinkohal mõned minu lemmikumad suvikõrvitsaretseptid, lisaks kiirelt ja lihtsalt valmivad road vahepaladeks.

Tekst ja fotod **Dagris Punder**

Suvikõrvitsad - suurepäraseid köögiviljad

Paneeritud suvikõrvitsasnakid

Suvikõrvitsasnakid on eriti maitavad koos dipiga.

- 1 suvikõrvits
- soola-pipart, meelepäraseid kuivatatud ürte
- 1 muna
- riivsaia
- praadimiseks õli

Lõigake suvikõrvits kangideks. Klõppige muna lahti, maitsestage. Kastke suvikõrvitsatükid esmalt munasegusse ning vee- retage siis riivsaia. Praadige kuumas õlis igast küljest.

Lavašš suvikõrvitsa ja mascarpone'ga

Valmides eriliselt lihtsalt, sobib suvikõrvits lavaššiga kiireks vahepalaks palaval päeval.

- 1 pakk lavašši
- 2 suvikõrvitsat
- soola-pipart, soovi
- korral ürte
- 200 g
- mascarpone't

Viilutage suvikõrvits õhukeselt. Maitsestage kausis soola-pipraga. Laotage lavašš ahjuplaadile. Laotage peale ka suvikõrvitsaviilud ning kõige peale tõstke lusikaga *mascarpone*'t. Küpsetage 180kraadises ahjus, kuni juust on sulanud.

Suvikõrvitsaburger

Praetud suvikõrvits võib vabalt asendada ka liha. Kes lihast siiski loobuda ei suuda, võib lisada mõne peekoniviilu.

- *ciabatta*'t
- majoneesi
- salatit
- suvikõrvitsaviile
- juustu
- soola-pipart
- praadimiseks õli

Lõigake suvikõrvits umbes 1 cm paksusteks viiludeks. Maitsestage soola ja pipraga ning praadige. Samal ajal lõigake *ciabatta* sobiva suurusega tükideks, tükid lõigake pooleks. Röstige ning määri majoneesiga. Laduge saiale salatit ja juustu ning lisage praetud suvikõrvitsaviilud. Katke teise saiapoollega ning suruge võileib kokku.

NIPP: Värvikirevama piruka jaoks võib vaheldumisi laduda rohelist ja kollast suvikõrvitsaviile.

Suvikõrvitsapirukas

Kui aega napib, saab piruka valmistada poest ostetud pärmi-lehttainale. Maitse on hea ikkagi!

- 1 pakk võiga pärmi-lehttainast
- 300 g toorjuustu (maitsestatud kas küüslaugu või
- maitserohelisega)
- 2 suvikõrvitsat
- soola-pipart
- õli
- parmesani

Sulatage pärmi-lehttainas. Viilutage suvikõrvits õhukeselt ning saadud kettad segage kausis paari supilusikatäie õli ja soola-pipraga. Tõstke tainas ahjuplaadile. Umbes 1 cm kaugusele servast tehke terava noaga sisse lõiked. Määrige toorjuust tainale, ääred jätke vabaks. Laotage toorjuustukihile suvikõrvitsaviilud, puistake peale parmesani. Küpsetage 200kraadises ahjus umbes 20 minutit.

Suvikõrvitsa-kanapirukas

See on üks minu lemmikpirukaid – tänu suvikõrvitsale on pirukas hästi mahlane.

PÕHI:

- 200 g nisujahu
- 1 munakollane
- 100 g võid
- 2–3 sl hapukoort

KATE:

- 1–2 suvikõrvitsat
- riivitud juustu
- 2 tükki kanafileed
- soola-pipart
- 400 g hapukoort
- maitserohelist
- 3 muna

Põhja jaoks segage kuivained, lisage tükeldatud külm või ning mudige näppude vahel kõik puruks. Lisage muna ja hapukoort ning sõtkuge tainas valmis. Suruge tainas võitatu lahtikäiva 24–26cm diameetriga vormi põhja ja servadele ning torgake kahvliga taina sisse auke. Pange täidise valmistamise ajaks pirukapõhi külmkappi.

Lõigake suvikõrvits viiludeks ja viilutage kettad omakorda ribadeks. Tükeldage ka kana. Praadige kana, maitsestage. Lisage hakitud suvikõrvits, kuumutage, kuni liigne vedelik, mis suvikõrvitsast tuleb, on ära auranud.

Kloppige munad hapukoortes lahti. Maitsestage soolapipra ja maitserohelisega, lisage riivjuustu. Valage kanasuvikõrvitsasegu tainapõhjale, valage peale hapukooresegu. Küpsetage 200kraadises ahjus u 30 minutit, kuni täidis on hüübinud. Enne serveerimist laske veidi jahtuda.

NIPP: Kuni poole pirukapõhja jahukogusest võib asendada näiteks rukkijahuga.

SELJAD KORDA!

www.medifur.ee

Seljavenituspingid

Maailma parim toidukuivati EXCALIBUR

Profiblenderid 3 HJ

HUROM aeglane mahlapress

TOITU TERVISLIKULT!

www.vaetoit.ee

Mustikane mustikatort

See mustikane tort on mahlane ja maheda maitsega. Valmistamiseks kasutage 20cm diameetriga lahtikäivat koogivormi. Põhja võib ka paar päeva varem ette valmistada, koogi võib kokku panna tund-paar enne serveerimist.

PÕHI:

- 125 g võid
- 135 g suhkrut
- 2 muna
- 1 tl vanill-suhkrut
- 1 tl küpsetus-pulbrit
- näpuotsatäis soola
- 200 g jahu
- 130 g piima
- 100 g mustikaid

Vahustage toasoe või suhkruga. Vahustage ükshaaval sisse munad. Lisage sool, vanillsuhkur ja küpsetuspulber, segage läbi. Segamist jätkates lisage pool jahust, siis kogu piim ning seejärel ülejäänud jahu. Lisage mustikad. Küpsetage põhja võiga määritud vormis 180 kraadi juures umbes 30 minutit. Testige küpsust puutikuga – see peaks sisse torgates jääma puhtaks. Valmis põhi eemaldage vormist ja pange restile jahtuma. Jahtunud põhi lõigake kaheks kettaks.

KREEM:

- 400 g toorjuustu
- 100 g suhkrut
- 2 dl vahukoort
- 100 g mustikaid

Vahustage toorjuust suhkruga ja vahukoorega, lõpupoole lisage mustikad, suruge marju katki, et kreem omandaks kena mustikavärvi.

Tordi kokkupanekuks asetage alumine koogiketas serveerimisalusele, määrige peale kreemi ning katke teise kettaga. Katke tort nii pealt kui ka servadelt kreemiga, pange umbes 30 minutiks jahedasse tahenema ning katke siis uuesti kreemikihiga. Kõige peale laotage mustikad. Laske enne serveerimist vähemalt tund-paar seista.

BILLINGTON'SI RAFINEERIMATA SUHKRUD

Billington's on rafineerimata suhkru arendanud ja täiustanud üle 150 aasta, spetsialiseerudes kvaliteedile, aroomile, maitsele ja naturaalsusele. Kõik Billington'si suhkru on toodetud samas piirkonnas, kus kasvatatakse suhkru valmistamiseks vajaminevat suhkruroogu – see annab tootele lisaväärtuse.

MIKS KASUTADA RAFINEERIMATA SUHKRUT?

Rafineerimata suhkur on looduslik toode, mis on saadud suhkruroost mahla väljapressimisel, selle puhastamisel ja kristalliseerimisel. Tootmine toimub põhimõttel, et naturaalne suhkruroo melass lukustatakse suhkru sisse, mitte ei rafineerita välja, nagu tehakse tavapärase valge suhkru saamiseks. Rafineerimata suhkru on säilinud mineraalained, kiudained ja vitamiinid.

MIKS KASUTADA BILLINGTON'SI RAFINEERIMATA SUHKRUID?

Billington's valib ainult kõige parema kvaliteediga suhkruroogu üle maailma. Rafineerimata Billington'si suhkru on rikkaliku maitse ja naturaalse värviga, mis teeb need väga eriliseks.

Kõrgeima kvaliteediga rafineerimata suhkru saadakse Mauriitiuselt (India ookeanis asuvalt saarelt) pärit suhkruroost – sealne troopiline kliima ning vulkaaniline muld on suhkruroo kasvatamiseks kõige sobivaimad.

Rafineerimata suhkru värv võib varieeruda helepruunist tumepruunini. Siinkohal tuleb tähele panna, et kõik pruunid suhkru ei ole ühesugused: paljud on tegelikult rafineeritud valged suhkru, mida on pruuni tooni saamiseks värvitud siirupiga (melassi või karamelliga).

Otsides poest rafineerimata suhkru, tuleb kindlasti lugeda pakendil olevat informatsiooni. Rafineerimata suhkru pakendil on alati kirjas, kui suhkur on rafineerimata (ingl *unrefined sugar*). Kui sellekohane teave puudub, on suure tõenäosusega tegu rafineeritud värvitud suhkru.

Kõik Billington'si suhkru on rafineerimata.

Billington'si rafineerimata granuleeritud suhkur (Golden Granulated Sugar)

Ideaalne asendus tavalisele valgele suhkrule. Sobib igapäevaseks kasutamiseks kohvi või teega, toidu valmistamisel või küpsetistes (kus tahes olete harjunud kasutama valget suhkru).

Billington'si rafineerimata peeneteraline küpsetussuhkur (Golden Caster Sugar)

Sisu poolest on tegu samuti suhkruroost valmistatud rafineerimata suhkru, kuid oma peene tera tõttu sobib väga hästi kasutada hõrkude biskviitide ja küpsiste valmistamisel, sest suhkur sulab tainas kiiremini.

*Kaunist
suve lõpu nautimist,
helgeid mälestusi
ning head
meisterdamist!*

Meri- karpidesse mähitud mälestused

Tekst **Helju Sillavee**,
Kelmiküla lasteaia vanemõpetaja
ja loovusringi juhendaja
Fotod **Kristel Kirss**

Mere ääres jalutades otsib silm kivide ilusaid mustreid ja kujusid, mere uhutud puidutükke ja klaasikillukesi. Hea idee ja osavad näpud võivad mere antust nii mõndagi meisterdada.

Käes on augustikuu, viimane soe suvekuu oma sumedate ja salapärase õhtutega. Nahk kipitab kuumal rannaliival veedetud päevast ja su juustel on mere lõhn. Fotoaparaati on

püütud meeleolukaid ja kauneid pilte puhkusest, ehk oled isegi maalinud mõne pildi suvisest maastikust. Nii fotod kui pildid vajavad aga väarikat ümbrist. Ja nüüd on sul ju aega sellega tegelda, kuna on veel puhkus! Sa ei vaja muud kui seda, mis jalutuskäikudel mererannas silma hakkab ja nagu iseenesest taskusse poetub: õrnad ja valendavad merikarbid, meres siledaks uhutud piimjasmattid klaasitükid, eriilmelised kivikesed – kõik need saad koos sõprade või perega meeldivalt aega veetes jalutuskäigult koju kaasa tuua, ja tore ühine meisterdamine suviste mälestuste raamimiseks võibki alata.

MATERJALID

- Tugevam papp või kartong (võib lõigata välja pappkastist vms)
- PVA-liim
- Rannakarbid, teokarbid
- Klaasitükid
- Kivikesed

TÖÖ KÄIK

1. Leidke pildiraami jaoks suuruselt sobiv papi- või kartongitükk. Endale meelepärases suuruses papitüki võite välja lõigata ka näiteks pappkarbist.
2. Pange papitüki äärtele vastavalt soovitud raami laiusele PVA-liimi.
3. Laduge merikarbid, kivid, klaasitükid vastavalt oma maitsele ja soovile PVAg kaetud pinnale. Kui merikarbid on purunenud väikesteks tükkideks, ei pea neid ära viskama, vaid need saab samamoodi PVA-liimiga raamikaunistuseks ära kasutada.
4. Laske liimil kuivada.
5. Lisage pilt või foto ning asetage kohta, kus suvemälestused teid veel pikalt soojendavad.

Võta suvest viimast!

Leia oma suvine seiklus Viking Line'i Soome sihtkohtade seast!
Särkänniemi, Looduskeskus Haltia... ja muidugi Linnanmäki!
Veel jõuad...

Seiklusega koos - **laevapilet soodsam!**

VIKING LINE

www.vikingline.ee/suvepaketid

Mis on IPO?

IPO (*Internationale Prüfungs-ordnung*) on teenistuskoertele mõeldud koolitusala. IPO reeglite alla käib nii IPO (jalg + kuulekus + kaitse) kui ka IPO-FH ehk teenistuskoerte erijäljekatse. IPO on alguse saanud Saksamaalt ning arenenud välja alast nimega *Schutzhund*. See ala loodi ennekõike eesmärgiga määratleda koerte iseloomuomadusi ja sobivust teenistuskoeraks ning kasutada seda teavet aretuses.

Nüüdseks on IPOst kujunenud ennekõike koeraspordiala.

Merike, Käbi ja Tango – kirglik ja sportlik kolmik

Tekst Kadri Tramm, fotod Hendrik Saarnak, Pille Saar, Kalev Lilleorg

Niikaua kui Merike mäletab, on tema kaaslasteks ikka olnud koerad ja hobiks nende treenimine. Viimased kolm aastat on Merike koos Käbiga pühendunud koerte kolmikvõistlusele ja jõudnud sellel alal Eesti tippu.

Kui Merike Kungla oma kodus Nõmme mändide all koerad aeda lahti laseb ja need rõõmujoovastuses ringiratast jooksevad, kõrge kaarega üle takistuse hüppavad, palli järele liduvad ja nii kas või sada korda järjest, on aru saada, milline kirg, rõõm ja mängulust kõigi kolme südames korraga valla lööb.

“See on mind täiesti haaranud ja saanud tõeliseks kireks,” ütleb Merike. Pole kahtlustki, et koerad on sama meelt.

Juba mitmel tiitlivõistlusel nii Eestis kui välismaal pärjatud saksa lambakoera Käbi ehk täisnimega Estrellest Hurmuriist Käbi (4,5 aastat) on Merike koolitanud kutsikast peale. Sel kevadel sai Käbi endale kaaslasteks Rootsist toodud, üliheade sportlike geenidega kutsika Tango ehk Imzedrifts Fiona.

Merike, Käbi ja Tango tegelevad koerasportiga, mida võib nimetada ka koerte kolmikvõistluseks, kus osalevad just teenistuskoera tõugu koerad. Võistlusalasid on kolm: jälg, kuulekus ja

kaitse. Öeldakse, et just need alad on teenistustõugu koertele kõige loomuomasemad harrastused, kus koer saab sobival määral liikumist, mõtetööd ning millega arendatakse teenistuskoele iseloomulikke instinkte ja käitumist.

“Vahel olen mõelnud, et paljud naised panevad kõpskingad jalga ja lähevad linna peale, mina tõmban vatid selga ja lähen koertega trenni – iga ilmaga! Et miks ma ometi selle hobi endale valisin!” naerab Merike.

Koerad on ja on olnud aga Merikesele palju enam kui lihtsalt kaaslased. Nad on olnud Merikesele kõrvade eest. Nimelt on Merikesel üsna haruldane ja ravimatu haigus – Menier'i sündroom, mis viis naiselt aastaid tagasi kuulmise. Õnneks on meditsiin arenenud ja kurtust saab tipp tehnoloogia abil osaliselt “ravida” ning nii paigaldati Merikesele viis aastat tagasi sisekõrva implantaat. Haigus aga ei kao, ja isegi kui enesetunne on kehvemast kehvem, on just koerad need, kes sunnivad liigutama.

→ lk 76

Merike küll ütleb, et ta pole kõige tublim treenija, sest tervis lihtsalt ei luba. Aga ka siis, kui tal on tõesti halb enesetunne, tuleb ennast ikka välja ajada – tõused püsti ja teed! Ehk hoiab see ka haiguse eemal. Ning sportkoertega tuleb tegelda igasuguse ilmaga, isegi tõelise koerailmaga.

“Ma ise mõtlen, et ehkki mul on selline haigus ja kuulmispuue, kuid ometi suudan ma võistelda tervete inimestega võrdselt ja isegi võita – see on minu jaoks tõeline saavutus,” lausub Merike.

Koerte treenimine oli hobi

Juba 12aastaselt hakkas Merike vene telesaadete ja venekeelsete raamatute järgi koolitama oma segaverilist koera Hipit, kes sarnanes kuulsa Šarikuga filmist “Neli tankisti ja koer”. Lisaks “istu”, “lama” jms käsklustele õpetas Merike Hipile selgeks ka näiteks vorsti poest koju toomise, asjade näppamise venna toast, ahjupuude tuppa tassimise, kodu valvamise ja isegi “varruka”.

Kümme aastat tagasi tuli perre saksa lambakoer Kätsu, keda Merike koolitas juba internetist leitud õpetuste najal. Aga ikka iseenda tarbeks, mitte võistlemiseks.

“Tollal polnud mul veel implantaati ja ma olin täiesti kurt. Kätsu oli mulle kõrvade eest. Kui telefon helises, andis ta sellest märku, sama oli uksekellaga. Kui äratuskell helises, tuli ta mind lakkuma, et ma üles ärkaksin. Kui jalutasime ja keegi selja tagant lähenes, sain ma koera olekust ja käitumisest sellest aru,” meenutab Merike. Et Kätsu oli usin õppiija ja pere armastas metsas käia, õpetas Merike talle ka metsas kadunud asjade otsimist ja leidmist.

“Kätsu tõi vajaduse korral metsast välja nii meie tuttavad, kadunud kindad kui ka mütsid. Metsas olles ma kaarti kunagi ei kasutanud, piisas vaid koerale öelda “auto”, ja ta juhatas meid autoni,” räägib Merike. Kätsu lahkus haiguse tõttu siitilmast viis aastat tagasi ja pärast seda tuligi perre tööliini saksa lambakoer Käbi.

Tema kasvataja Urve Lageda tutvustas Merikesele sportimisvõimalust. Kui koer sai aastaseks ja selgus, et mõlemale meeldib sport, tundis Merike, et võib tegelda selle alaga ka suisa tipptasemel ning nii hakkas ta Käbi süstemaatiliselt ja eesmärgiga jõuda maailmameistrivõistlustele treenima klubi Sportkoer treeneri Aivo Oblika juures.

Tipptasemel koera treenimine tähendab igapäevast füüsilist trenni. Mitmed Käbi ja Merikese võistluskaaslased on tööl näiteks politsei- ja piirivalve-

teenistustes või on muidu keskmisest sportlikumad inimesed.

Koeri treenib Merike eraldi. Mõlemaga teeb Merike trenni nii iseseisvalt kui ka treeneriga. Kutsika koolitamise alustamine on Merikese sõnul keeruline ja päris üksi hakkama ei saaks.

“Tänagi lähme koos Tangoga jäljele, koos treener Aivo Oblikasega. Koera tuleb väikesest peale õigesti õpetada, et oleks õige tehnika, et õpitu kinnistuks ja püsiks koeras kogu elu,” selgitab Merike.

Muuseas, isegi jalutamas käivad koerad eraldi, sest nagu laste puhul, on Merikese soov pakkuda ka oma lemmikutele kvaliteetaega. See on ühtlasi nipp, kuidas koer enda, mitte teise koera külge kasvatada.

Kolm aastat järjepidevat tööd on nüüd vilja kandnud: Käbi ja Merike noppinud Eestist mitmeid auhindu ja saanud ühelt maailmameistrivõistluselt ka positiivse tulemuse.

“Ma pole sajaprotsendiliselt kindel, kas ikka hakkama saan, aga ma üritan. Jätkan tööd ja võistlemist Eesti tasemel ka Käbiga, kuid loodan Tangoga jõuda veelgi kaugemale,” ütleb Merike.

Instinktide mahasurumine

Kolmikvõistlus koosneb kolmest alast, millest esimene on jäljejamine. See tähendab, et koer peab põllul ajama ca 600 meetri pikkust, võõra inimese maha sammutud jälge. Seda raskendab asjaolu, et jälg ei ole sugugi sirge, vaid nurkade ja jälje sisse on poetatud esemed, mis koer peab üles leidma.

Jäljejamine ei kulge alati viperusteta. Merike meenutab, kuidas maailmameistrivõistlustel Saksamaal leidis üks koer jälje pealt lehmakondid ja mõistagi valis koer jälge poetatud eseme asemel rammusad kondid ning jäi nende juurde lamama. Koeri on kiusanud ka rebased, jänessed ja põldhiired. Viimased panid ka Käbi ja Merikese närvid erijälje MMil proovile.

“Käbi nägi põllul hiirt, hüppas ühe sammu kõrvale ja jäi hiireuru kohale seisma. Vaatas Merikesele otsa ja mõtles, et mis nüüd. Õnneks Käbi teadis, et jälge peab edasi ajama,” räägib Merike.

Muuseas, sportkoer ajab paremini jälge, kui tema kõht on tühi. Seetõttu enne võistlust koera väga ei nuumata.

“Milline metsloom läheb saaki püüdma, kui tal on kõht täis? Ka kutsikat õpetatakse jälge ajama toiduga, mis on poetatud jäljesammu sisse: kui ajab jälge, siis saab ka süüa,” räägib Merike.

Jäljejamisele järgneb kuulekus. Lühidalt, koer peab käima perenaise või -mehe

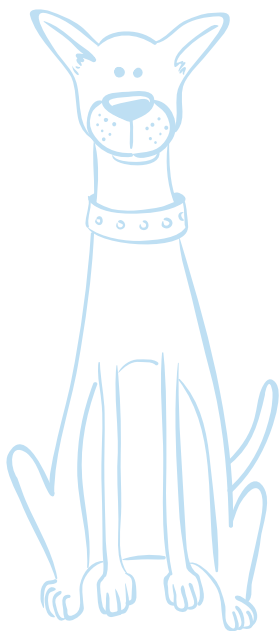
Mis on Meniere'i sündroom?

Meniere'i sündroom on tasakaaluhäireid põhjustav sisekõrva haigus, mis on tingitud sisekõrva kahjustusest. Selle tagajärjel tekivad tasakaaluhäired, pearinglus, tinnitus ja kuulmislanguus. Haigus kulgeb tavaliselt ägenemiste ja vaibumistega.

Kuigi tavaliselt on tegu ühe kõrva kahjustusega, on võimalik ka mõlema kõrva haigestumine ja kurdustumine, mistõttu ka haiguse raskus on väga erinev.

Meniere'i haiguse tekkepõhjustused ei ole teada.

Allikas: www.tinnitus.ee

Merikese ja Käbi tiitlid

2012. ja 2013. aastal sai Käbi Eesti Saksa Lambakoerte Ühingu FH (erijälg) meistriks.

2013. aastal sai Käbi Eesti Kennelliidu aasta koera arvestuses II koha nii IPOs kui ka erijäljekatses.

Käbi on kahel Eesti IPO meistri-võistlusel saavutanud II koha.

Käbile on omistatud ka EST IPO CH tiitel (kolmevõistluse Eesti tšempion).

IPO-FH (erijäljekatse) EMV 2013, II koht, kvalifikatsioon MMile. Kahepoolne rööm edukast sooritusest.

Kuulekuse kõrvalkõnd.

↑ Viiekuusel Rootsist ostetud Tangol on head eeldused jõuda koeraspordi tippu, sest märkimisväärselt paljud tema esivanemad ja sugulased on maailmatasemel kõvad sportlased.

↗ "Päti" valvamine.

kõrval, tegema kaasa kõik pöörded. Peab tooma visatud hantlid, jooksuma käsu peale edasi jne. Kui koerajuht annab käsu "istu" või "lama", peab koer jääma sellesse asendisse, ehkki käsu andja liigub hoopis edasi. "Nii kui koer sammu omanikule järele teeb, miinuspunktid kukuvad," kommenteerib Merike ja lisab, et kuulekuse katse Käbil just kõige tugevam trump pole – hindede "hea" teeb alati ära, kuid eesmärk on "väga hea" või "võrratu".

Kolmas ala on kaitse. "Platsil on kuus varjet ja peremees annab koerale käsu "otsi". Koer peab varjetest nn päti üles leidma. Ja ehkki koolitatud koer teab, et pätt on alati kuuendas varjes, peab ta siiski kõik varjed läbi otsima. Kui pätt leitud, peab koer haukuma, ta ei tohi pätti hammustada. Kui kohtunik annab loa, ütled käsu "siia" või "juurde" ja koer peab tulema sinu kõrvale. Eraldi on veel konvoeerimine, kus pätt teeb rünnaku sinu peale ja koer peab sind kaitsma, ning päti püüdmine," selgitab Merike võistlusalad üksipulgi lahti.

"Õeldakse, et me õpetame koeri kurjaks, kuid see pole nii! Koera treenimine on koera instinktide kontrolli all hoidmine. Me õpetame koeretele end ise kontrollima, hoidma pea selge ka kõrges instinktis."

Koer ei tohiks olla vaid uksekell

Kui Tango iseloom vajab alles tundmaõppimist, siis Käbi tunneb Merike läbi ja lõhki.

"Väga energiline, mänguhimuline, natuke ka ettevaatlik. Ehkki välja ei paista, on ta pehme-kene, leebe kui tuul. Ja nii uskumatu, kui see ka pole, ei ole Käbi oma keevalisele iseloomule vaatamata mitte kunagi mitte midagi kodus ära lõhknud. Aga energiat on tal tohutult, ta on harjunud, et temaga tegeldakse," iseloomustab Merike oma truud kaaslast.

Kui Merike on haige või mingil muul põhjusel ei saa koertega trenni teha, muutuvad need rahutuks. Juba teisel puhkepäeval hakkab Käbi tooma Merikesele asju, justkui öeldes – mängime! Just seetõttu antaksegi sportkoerale enne tähtsat päeva puhkust, et võistlustel oleks energia haripunktis.

Seevastu Tangol tuleb praegu silma peal hoida. Kui köögis mingi toidupoolis nähtaval on, ootab ta vaid hetke, mil perenaine valvsuse kaotab, ja läinud see ongi. Toataimed on ka ohus. Tango lemmiktegevus praegu on asjade varastamine. On olnud juhuseid, kus hommikul tööle minnes leiab Merike mingi riideseme õuest.

"Õnneks õpib ta iga päevaga, ja see aeg saab ümber," lohutab Merike.

Mida annab sport koerale?

"Koer on karjaloom ja harjunud karjas koos tegutsema. Koerale meeldib olla koos inimesega, inimese juures. Kui inimesel on hea, on koeral ka hea. Minu koerale meeldib joosta, palli taga ajada – ta naudib mängu ja sa näed, kuidas koer on rahul," ütleb Merike.

Tema arvates võiks mitte ainult võistlevatel, vaid ka kõikidel teistel koeraomanikel olla neljajalgne sõber enam kui hoovis uksekella asemel.

"Nende koerte elu, kellega tegeldakse, on tunduvalt parem. Nad on nutikad ja tahavad teha igasuguseid asju," ütleb Merike.

Pärast üht vihmast puhapäeva, kui Käbi sai jälle-ajamise võistlusel kolmanda koha ja nii koerad kui perenaine olid läbimärjad, viis Merike oma sõbrad ujuma ja laskis karjääri juures metsa all lahti.

"Seda rõõmu! Nad lausa naeratasid, tuiskasid ringi, jooksid pulga järele – nad nautisid koos inimesega olemist. Sellepärast koer ongi koer ja sellepärast inimene hoolibki temast, ning vastupidi." ❀

Sportkoer ja tema pühendunud perenaine

Alaska malamuu on põline kelgukoer, keda tänapäeval peetakse enamasti lemmikloomana just tema kauni välimuse ja sõbralikkuse tõttu. Ulvi Lukk polnud malamuuu unistades erand ning teadmata, milleni see samm viib, võeti ühel heal päeval pereliikmeks tore kelgukoerahakatis.

Tänaseks on Ulvi Lukk hinnatud ja tunnustatud koerakasvataja, kes kuulub töuorganisatsioonidesse Eestis ja Rootsis. Hetkel on Kuuksaare kennelis koos kutsikatega neliteist malamuuu. Ulvi on aktiivne sportlane, kes propageerib malamuuu kasutamist ka sportkoerana nii harrastus- kui võistlustasemel. Alaska malamuuu võimekusest sportkoerana annavad tunnistust erinevatel kelgukoeraspordialadel saavutatud auhinnalised kohad nii kodu- kui välismaal.

Ulvi Lukk tegeleb regulaarselt nii enda kenneli kui ka teiste kelgukoerte treenimisega ning pakub koerahoidu. Kunagisest huvist õmblemise vastu on kujunenud väike õmblustöökoda, kus valmivad käsitööna kena disainiga funktsionaalsed ning hoolikalt testitud rihmad, rakmed, vööd jm kelgukoeravarustus, mille vastu tuntakse üha enam huvi ka väljaspool Eestit.

Sportkoera puhul on väga oluline täisväärtuslik toitumine. Selle uurimisega aastaid tegeledes jõuti arusaamisele, et Eestis oleks tarvis kvaliteetset kuivtoitu, mis kataks ka sportkoerte vajadused, jäädes samas taskukohaseks. Nüüdseks pakub Ulvi Lukk enda kennelis kasutatavat kuivtoitu ka teistele, olles GREENHEART-PREMIUMS koeratoidu esindaja Baltimaades.

Foto: Heinrich Lukk

- koeratoit
- kelgukoeravarustus
- koerahoid ja treenimine
- matkad kelgukoerarakendiga
- nõustamine ja koolitus

AUGUSTI ÜRITUSED

- 1. augustil toimub Narva-Jõesuus VII meremiilijooks.
- 1. augustil on Setumaal päänitsapäev.
- 1. augustil toimuvad Pärnus XVI portselanipäevad.
- 1.-2. augustil toimuvad Pärnus gildipäevad.
- 1.-3. augustini on Hiiumaal Kärddlas XIII ratsupäevad.
- 1.-9. augustini kestab Saaremaal merenädal.
- 1.-13. augustini kestab Hiiumaa puhkpillipäevad.
- 1.-18. augustini kestab Pärnus Fringe Festival.
- 2. augustil peetakse Hiiumaal kohvikutepäeva.
- 2. augustil on Narva suvelaht.
- 2. augustil toimub XXI Setu kuningriigi päev.
- 2. augustil on Jõgeval II kollektsionääride päev ja vanavaralaat.
- 2. augustil toimub Saaremaal Angla VI pärimuspäev.
- 2. augustil on Harjumaal Karla külas "Lilleralli 2014".
www.aian dustalud.weebly.com.
- 2. augustil toimub Järva-Jaanis "Kummaliste sõidukite killavor".
- 2.-3. augustil on Kiviõli seikluskeskuses motofestival.
- 3. augustil on Otepää käsitöömeistrite ja rahvamuusikute päev.
- 6.-8. augustini on Tõrvas loodusfestival "Las jääda ükski mets".
- 6.-9. augustini on Varbola puupäevad 2014.
- 6.-10. augustini kestab Tõrva tulepäevad.
- 7.-10. augustini on Jõgevamaal Kassinurmel põhjala pööripäev.
- 8. augustil on Haapsalu III pitsipäev.
- 8. augustil on Narva-Jõesuus Puhkpillilahing.
- 8.-10. augustini on Haapsalus "Valge Daami legend".
- 8.-10. augustini kestab Käsmus "Viru folk".

- 8.-9. augustil toimub Valgamaal "Leigo järve muusika".
- 8.-9. augustil toimuvad Kuressaares merepäevad.
- 8.-16. augustini on Pirita kloostri varemetes "Birgitta festival".
- 8.-10. augustini toimub "Viru folk".
- 8.-10. augustini toimuvad Tapa linna päevad ja Tapa vorstifestival.
- 8.-10. augustini on Haapsalus Valge Daami aeg.
- 8.-10. augustini toimub "Haanimaa suidsusanna näätäl".
- 9. augustil on Narva-Jõesuus linnapäev.
- 9. augustil on Vastseliinas vana aja päev.
- 9. augustil on Jõgevamaal X "Kalevipoja kala- ja veefestival".
- 9. augustil on taaskasutuslaad „Ühe vana, teise uus“ ja rohevahetus Türi Kultuurikeskuse pargis.

- 9. ja 10. augustil toimub Lihula mõisas IV Lihula lillkirja festival.
- 9.-10. augustil on Pärnus Therese Raide nimelised rahvusvahelised ooperipäevad.
- 9.-10. augustil on Antslas Hauka laht.
- 14.-17. augustini kestab Pärnus "Monomaffia rahvusvaheline teatrifestival".
- 15.-16. augustil on Purtses jõefestival PurFest.
- 15.-16. augustil toimub Tartu Emajõe festival.
- 15.-16. augustil toimub Paides arvamusefestival.
- 15.-21. augustini kestab Võru puhkpilli-festival.

- 15.-16. augustil toimub Paide vallimäel arvamusefestival.
- 15.-17. augustini toimub Valga militaarjaloo festival.
- 15.-17. augustini on Põlvamaal ökofestival "Rohelisem elu 2014".
- 15.-18. augustini on Kabala külas IX rahvusvaheline kartulitrüki festival.
- 17. augustil on Põltsamaal kohvikute päevad.

- 16. augustil toimub "Seto külavüü kostipäev".
- 16. augustil toimub Rakveres Eesti ööjooks.
- 16. augustil toimub Hiiumaal Lestafest.
- 16. augustil on Põlvamaal Moostes kirbuturg.
- 16.-17. augustil toimub X Kuhjavere külateatrite festival.
- 19. augustil on Setumaal paasapäev.
- 20. augustil on Pärnumaal hapukurgifestival (www.rannatee.ee).
- 21.-31. augustini toimub X Tallinna kammermuusika festival.
- 22.-24. augustini kestab Haapsalu 735. aastapäeva pidustused.
- 22.-24. augustini toimub Järva maakal IX rahvusvaheline kartulitrüki festival Pind.
- 23. augustil toimub Vanamõisa käsitöölaad.
- 23. augustil toimub Mustvees, Tallinnas ja Tartus rahvusvaheline vanausuliste pärimuskultuuri festival Peipus.

- 23. augustil on Jõgeval küüslaugufestival.
- 23.-24. augustil toimub Lüübnitsa sibula- ja kalalaat.
- 23.-24. augustil on Türi V Eesti brass-ansambelite päevad.
- 24. augustil on Anija mõisa pargis pärtlipäeva laat.
- 29. augustil on Vastseliina piiskopilinnuses tulede öö.
- 29.-30. augustil toimub Pärnu taimelaat (lisainfo www.parnuaiaklubi.ee).
- 30. augustil on muinastulede öö.
- 30. augustil on Tõnise puukoolis ilupõõsaste päev (www.aiandustalud.weebly.com).
- 30. augustil tähistatakse üle Eesti muinastulede ööd.
- 30. augustil on Kallastel mee- ja sibulalaat.
- 30.-31. augustil toimuvad Narva linnuses hoidisefestival "Suvi purki" ja Narva pitsipäevad.

Uudiseid ja eelteateid ootab iga kuu **10. kuupäevani** toimetaja Kadri **Tramm**. Tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee.

	mängujärk tennises	hommiku-kaarde	tola	lennuki-tüüp	saab kirikus peksa	R	kaks sarnast tähte	liiter	kõvakübar	rong, saksa k	tagala, ingl. k	kriipstäh	giga	isikukood	Katari pealinn	Verdi ooper					
filmidiiva auks nimetatud roos pildil																					
etüül-alkohol								silma- haigus				kompanii	kahjur- putukas								
								sisserändaja					otsimishüüd								
Impordi Toetamise Rahastu				Läti Selts			Kreeka saar								Hard Disk						
				ütrium			elund kaela piirkonnas														
filmidiiva auks nimetatud roos pildil														kaks sarnast vokaali							
					heli- või videoteose tutvustus																
					Far Eastern International Bank																
					väga vastik																
					linn				Rahvarinne												
									lõunamaine villi												
					geo-								maailma- jagu								
					naisenimi																
					selgepiiriline infoühik																
					moes							sündinud									
												väävel									
Rumeenia linn																					
versus							amper														
							dokumentide hoidla														
Ameerika Standardite Assotsiatsioon																					
sisemeri Aasias																ketramise tulemus					
					riigikogu																
					üliopiston dekaani																
					poeg																
					org Ida-Liibanonis																
					tsaari-pere-konna liikme maavaldus																
					raadius																
					kütusefirma																
																					joogitaara
					filmidiiva auks nimetatud roos pildil																fosfor
					lääkiv kaunistus																pikkusühik
mäestik Lääne-Ukrainas										Eduard				lind							
										tamm, ingl. k.				ehk							
poksi raskekaalu maailma-meister				kuld			indiaanlased														
kuningas, prantsuse k.				lehekülg			riidesort							lips ingl. k.							
				tütar			tonn							Pühapäev							
hambaarst							kirurgiriist														

Lahendusi ootame 15. augustini aadressil:
Maakodu, Narva mnt 13, 10151 Tallinn,
 e-posti teel kristel.kirss@maakodu.ee
 Lisage vastuse juurde ka oma selle numbri lemmiklugu.

Ristsõna õige vastus oli: vana masin tahab tööd teha, käsiveski, sepalööts, metallitreipink, lintsaag. Loosi tahtel võitis kirjastuses Hea Lugu ilmunud kauni raamatu "Pelargooniid" **Jane Sepp** Sakust. Palju õnne! Järgmise ristsõna auhinnaks on CD-plaat "Laulupidude aarded". Vabandame eelmises ajakirjas ilmunud nimevea pärast, eelmise ristsõna võitja oli Raili Kurg Jõgevalt.

AVANT

Efektive, ökonoomne, mitmeotstarbeline LAADUR

UUS ESINDUS VALGAS!

Müügil on

- ◆ AVANT laadurid
- ◆ INO niidukid
- ◆ CLM pealesõiduteed
- ◆ SAMI metsa-, põllu-, teeholdusseadmed jpm.

- ◆ igale AVANT mudelile üle 100 töövahendi
- ◆ tõstejõud kuni 1400 kg
- ◆ tõstekõrgus kuni 2,8 m
- ◆ sõidukiirus kuni 25 km/h
- ◆ mass alates 590 kg
- ◆ lai valik laadureid kohapeal
- ◆ valmistatud Soomes

- ◆ Hooldus ja AVANT töövahendite rent

SAMI
MASINAKESKUS

www.sami.ee

Valga esindus: Petseri 40, Valga 68204, Valgamaa
tel. 524 1759

Saue esindus: Tule 20, Saue 76505, Harjumaa
tel. 670 9040, 528 2732

AVATUD: E-R 8:00 – 16:30

MURETULT. UUE KATUSEGA!

Tuleme kohale ja mõõdame. Valmistame ning paigaldame. Üle Eesti.

JÄRELMAKSU PAKKUMINE:
• INTRESS AL. 9,9%
• SISSEMAKSE AL. 0 €
TÄPSEM INFO: WWW.TOODE.EE/JARELMAKS

Printech

Eristu unikaalse ja soodsa pinnakattega!

AS TOODE KATUSEABI:

TELEFON: 659 9400, 800 7000

www.toode.ee/printech

e-kiri: toode@toode.ee

* 2014. aasta jooksul AS Toode paigaldatud katustele TASUTA 1-aastane lisagarantii!